

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

Μάθημα: *Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου*

(Η' Εξαμήνου 2008)

Υπεύθυνος Καθηγητής: ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Θέμα εργασίας: **Ι Δ Ι Ω Τ Ι Κ Η Ζ Ω Η**

ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑ – ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ

A.M. 1340200400690

Ακαδημαϊκό έτος 2007 – 2008
Μάιος 2008
ΑΘΗΝΑ

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΘΕΜΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....

5

Ανθρώπινη Αξία	5
Ορισμός Συνταγματικών Δικαιωμάτων.....	6
Εξελικτική Αναδρομή.....	6
Τριτενέργεια Θεμελιωδών Δικαιωμάτων	7
II. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ	9
Εννοιολογική Προσέγγιση.....	9
Συνταγματική κατοχύρωση.....	10
Διαστάσεις - Φορείς Δικαιώματος.....	11
Περιορισμοί.....	12
Ατομική & Οικογενειακή Ζωή.....	13
III. ΑΤΟΜΙΚΗ ΖΩΗ.....	14
A. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.....	14
Άρθρο 5 § 1.....	14
Άρθρο 5 § 2.....	15
Άρθρο 5 § 3.....	15
Προσωπική Ασφάλεια	15
Προσωπικότητα & Τύπος.....	15
B. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	19
Όροι Προστασίας	19
Προστατευόμενο Αγαθό.....	20
Νομοθετική Κατοχύρωση	21
1. Ν. 2472/1997.....	22
2. Κοινοτική Οδηγία 95/46 ΕΚ.....	22
2α. Συναφείς Πράξεις	23
Κυρώσεις.....	24
1. Γενικά.....	24
2. Διοικητικές κυρώσεις.....	25
3. Ποινικές κυρώσεις.....	25
3α. Επιβαρυντικές περιπτώσεις.....	25
4. Αστική Ευθύνη.....	25
Γ. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.....	26

Εννοιολογικές διακρίσεις	26
Περιεχόμενο.....	27
α. Συνταγματική θεμελίωση.....	27
β. Αρ. 9 ΕΣΔΑ.....	28
Φορείς Δικαιώματος.....	29
Περιορισμοί	30
IV. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ	31
Ορισμός Οικογένειας.....	31
Όρια οικογενειακής ιδιωτικότητας.....	32
Σχέσεις Γονέων – Τέκνων	33
Έννοια Κατοικίας.....	33
Άσυλο Κατοικίας	33
1. Καταγωγή - Έννοια	33
2. Φορείς Δικαιώματος.....	35
3. Περιορισμοί	35
4. Κυρώσεις	36
V. ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	36
Έκταση Προστασίας του Απορρήτου.....	36
Ιστορικές Καταβολές	37
Φορείς του άρθρου 19 § 1 εδ. α΄ Συντάγματος	38
Ποινικές Κυρώσεις	38
Η ανεξάρτητη αρχή για τη διασφάλιση του απορρήτου	39
Περιπτώσεις άρσης του απορρήτου	39
Η απαγόρευση παράνομων αποδεικτικών μέσων	40
VI. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	40
Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.....	40
Ιστορική Εξέλιξη	41
Περιεχόμενο	42
Φορείς	42
Περιορισμοί.....	42
VII. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ - ΣΥΝΟΨΗ.....	44

Νομολογία	44
Περίληψη – Summary.....	48
Λήμματα	48

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΑΡΘΡΑ.....

ΘΕΜΑ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το ζήτημα "Ιδιωτική ζωή" νοούμενη ως ατομικό δικαίωμα καθώς και ως προστατευτέο έννομο αγαθό. Πρόκειται για ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα το οποίο ενσωματώνει βασικές αρχές και αξίες όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία λόγου ή και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Ο αγώνας για την διασφάλιση και τη συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της ιδιωτικής σφαιρας, αρχίζει ήδη από την εποχή των Ναπολεόντειων χρόνων ενώ σήμερα έχει πλέον καθιερωθεί και αναγνωρισθεί από αρκετούς διεθνείς οργανισμούς. Ιδιαίτερη μέριμνα παρέχεται και στα πλαίσια κάθε κράτους χωριστά. Σε σχέση με άλλα ανθρώπινα δικαιώματα, ο όρος "ιδιωτική ζωή" φαίνεται πως είναι πιο ασαφής εννοιολογικά. Κατά καιρούς δίνονται διάφορες διατυπώσεις οι οποίες επιχειρούν να διατυπώσουν και να προσδώσουν με ακρίβεια το περιεχόμενο του όρου. Παρακάτω γίνεται μια προσπάθεια διαχωρισμού της ιδιωτικής ζωής σε ορισμένους τομείς ενώ έμφαση δίνεται στην συνταγματική θεμελίωση των επιμέρους δικαιωμάτων.

I ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΑ

Ορισμός: Η ανθρώπινη αξία αποτελεί την πηγή, το βασικότερο δικαίωμα των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Πρόκειται για έννοια γένους η οποία πρέπει να εκληφθεί ως σύνολο των γενικών, υλικών, πνευματικών και κοινωνικών γνωρισμάτων του ανθρώπινου γένους. Κάθε άνθρωπος σύμφωνα με το Σύνταγμα, έχει το δικαίωμα στην ελευθερία και την ισότητα ως βασικές αρχές που απορρέουν από την ανθρώπινη αξία. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να ταυτίζεται με την ανθρώπινη αξία καθώς η πρώτη προσδιορίζεται από αξιολογικές κρίσεις ενώ η δεύτερη από την ίδια την ανθρώπινη οντότητα. Ο εννοιολογικός δηλαδή εντοπισμός της ανθρώπινης αξίας, δεν επαφίεται σε αξιολογικές κρίσεις που επικρατούν στην κοινωνική συνείδηση αλλά ταυτίζεται με την ίδια τη φύση του ανθρώπου. Το γεγονός δηλαδή ότι, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, οι δούλοι στα πλαίσια της πόλης-κράτους θεωρούνταν 'μηχανήματα ιδιοκτησίας' απεκδυόμενα πλήρως των πολιτικών και ατομικών τους δικαιωμάτων, δεν σημαίνει ότι δεν είχαν ανθρώπινη αξία. Η κοινωνία δεν αναγνώριζε σε αυτούς κανενός είδους δικαίωμα.

Η ανθρώπινη αξία, αποτελεί το σκοπό και την καταστατική αρχή του δικαίου, τη βάση, την αρχή αλλά και το τέλος κάθε έννομης τάξης. Αντιθέτως, οτιδήποτε την προσβάλλει ή την παραβιάζει, κρίνεται ως 'άδικο'.

Δημητρόπουλος Α., «Συνταγματικά Δικαιώματα», Γενικό Μέρος, σελ. 4, 5, 8, 101

Μαυριάς Γ. Κώστας, «Ιστορία Πολιτικών Ιδεών», Εκδόσεις Σάκκουλα 2001, σελ. 21, 22, 24

ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ²

Συνταγματικά δικαιώματα είναι τα δικαιώματα (πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά) που παρέχονται στα μέλη της κοινωνίας και τα οποία αποτελούν εξειδικευμένες εκφάνσεις της ανθρώπινης αξίας (όπως αναλύθηκε παραπάνω). Το αμυντικό τους περιεχόμενο στρέφεται κατά της κρατικής και κάθε άλλης εξουσίας, το προστατευτικό στρέφεται μόνο προς το κράτος ενώ το εξασφαλιστικό στρέφεται και αυτό προς την κρατική εξουσία.

Εδώ αξίζει να αναφερθούμε και στην έννοια του δικαιώματος εν γένει: πρόκειται για την εξουσία που προσφέρεται στα πρόσωπα από τον νόμο με στόχο την επίτευξη συμφέροντος.

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ήδη από την αρχαία Ελλάδα οι έννοιες «Ελευθερία» και «Ισότητα» ως εκδηλώσεις της ανθρώπινης αξίας, φαίνεται πως αποτελούν νομική κατάσταση και όχι 'εξωδικαική πραγματικότητα'. Παρόλα αυτά, αποδέκτες των θεμελιωδών αυτών δικαιωμάτων, δεν είναι όλοι οι πολίτες. Για την αρχαία ελληνική πόλη και σκέψη, η διάκριση των ανθρώπων σε δούλους και πολίτες, σπάνια έλαβε διαστάσεις πολιτικού προβλήματος. Η αποδοχή του θεσμού της δουλείας, προδίδει την αδυναμία των ανθρώπων να υπερβούν την παράσταση της εποχής για τον κόσμο και τα πράγματα. Καθώς όμως διαπιστώθηκε εκ των υστέρων, η αδυναμία αυτή ξεπεράστηκε με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε στην γαλλική «Διακήρυξη των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του πολίτη» το 1789 μέσα από την οποία θεμελιώνεται η θεωρία περί 'φυσικού δικαίου'.

Μαυριάς Γ. Κώστας, «Ιστορία Πολιτικών Ιδεών», Εκδόσεις Σάκκουλα 2001, σελ. 21, 22, 24

Έτσι, στον κλασσικό κατάλογο των ατομικών δικαιωμάτων, περιλαμβάνονται η ισότητα, η προσωπική ασφάλεια και ελευθερία, το άσυλο κατοικίας, η ελευθερία τύπου και έκφρασης, το απόρρητο των επιστολών, η θρησκευτική ελευθερία, η ελευθερία εκπαίδευσης, η ελευθερία του συνέρχεσθαι, το δικαίωμα του αναφέρεσθαι προς τις αρχές, η οικονομική ελευθερία και το απαραβίαστο της ιδιοκτησίας.

Διεθνής Κατοχύρωση

Σε διεθνές επίπεδο, μπορούμε να διακρίνουμε ορισμένες χρονολογίες - σταθμούς για την προώθηση και προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων:

- ◆ 1929: «Διακήρυξη διεθνών δικαιωμάτων του Ανθρώπου» από το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου.
- ◆ 14/08 1941, αρ.6 του Χάρτη του Ατλαντικού: διακήρυξη ότι «οι άνθρωποι μετά τη λήξη του πολέμου, πρέπει να ζουν ελεύθεροι φόβου ή ένδειας».
- ◆ 1945, Χάρτης Ηνωμένων Εθνών.
- ◆ 10/12/1948, «Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρώπινων Δικαιωμάτων»
- ◆ 1966, Σύμφωνο ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων Ν. 2462/1997
- ◆ 4/11/1950, Σύμβαση Ρώμης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ).

Αξιζει να αναφερθεί ότι σήμερα, στον τομέα των ανθρώπινων δικαιωμάτων, ισχύουν περισσότερα από 250 συμβατικά κείμενα ως αποτέλεσμα μακροχρόνιας επεξεργασίας στα Ηνωμένα Έθνη και τις ειδικευμένες εκδηλώσεις τους.

Ορισμός: Τριτ-ενέργεια: ενέργεια προς τους τρίτους δηλαδή ιδιώτες. Πρόκειται για την παρεχόμενη από το κράτος αμυντική νομική ενέργεια προς τα πρόσωπα.

Το αίτημα της 'τριτενέργειας' είναι καθρέπτης της εξέλιξης του κόσμου. Η προστατευτική δηλαδή ανεπάρκεια του ιδιωτικού βίου, οδήγησε στη δημιουργία της απόλυτης θεωρίας, της θεωρίας της τριτενέργειας. Σκοπός της παραπάνω θεωρίας είναι η προστασία του ατόμου από την ιδιωτική εξουσία. Η θεώρηση αυτή έχει πρακτική σημασία μόνο στο πλαίσιο της παλαιάς μορφής του φιλελεύθερου κράτους. Επομένως, η μεταβολή της κρατικής μορφής και η ευθύνη για προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, εξαφανίζει το πρόβλημα της τριτενέργειας.

Γύρω από το ζήτημα της τριτενέργειας, έχουν διατυπωθεί 2 θεωρίες:

A) Η θεωρία της «ΑΜΕΣΗΣ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» η οποία υποστηρίζει τον αντικειμενικό χαρακτήρα των θεμελιωδών δικαιωμάτων ο οποίος δεσμεύει, τόσο το κράτος όσο και τους ιδιώτες επομένως μπορούμε να μιλάμε για άμεση κανονιστική ενέργεια.

B) Η θεωρία της «ΕΜΜΕΣΗΣ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» με επικεφαλής τον G. Dung ο οποίος ενστερνίζεται την εξής άποψη: Εφόσον υπάρχουν ειδικοί κανόνες ιδιωτικού δικαίου, η δράση των ιδιωτών πρέπει να κρίνεται σύμφωνα με το περιεχόμενο αυτών των κανόνων, διότι η δύναμη των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι περιορισμένη.

Τέλος, ως προς την έκταση της τριτενέργειας, θα πρέπει να σημειώσουμε πως, εφόσον δεν τίθεται καν ζήτημα τριτενέργειας, είναι ανώφελος κατ' επέκταση και ο προσδιορισμός της έκτασης.

Ι Ι ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΝΝΟΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Όλα τα συντάγματα, από το 1844 και εφεξής, περιέχουν αναφορές στον ιδιωτικό βίο, νοούμενο όμως όχι ως ατομικό δικαίωμα, αλλά ως προστατευτέο έννομο αγαθό.

Κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί οι οποίοι προσδιορίζουν εννοιολογικά τον όρο 'ιδιωτική ζωή' από αξιολογούς Έλληνες αστικολόγους και ποινικολόγους, βοηθώντας με αυτό τον τρόπο τον δικαστή να καθορίσει τα όρια εντός των οποίων δύναται κανείς να αναφερθεί σχετικά με το ζήτημα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Έτσι, κατά τον. Σούρλα, η ιδιωτική ζωή, προσδιοριζόμενη κατά το αντικειμενικό κριτήριο, έχει ως συνιστώσες την προσωπική υπόσταση, τις οικογενειακές σχέσεις και την υγεία ενώ ως προς το περιεχόμενο, η οικονομική ατομικότητα δεν αποτελεί ιδιωτικό βίο.

Κατά τον κ. Σπινέλλη, η ιδιωτική ζωή είναι κατά αντικειμενική άποψη, όλα τα γεγονότα που αφορούν ορισμένο άτομο. Αναφέρει ως συνιστώσες της ιδιωτικής ζωής γεγονότα που αφορούν την τη σεξουαλική ή την οικογενειακή σφαίρα, ατυχήματα και αρρώστιες, σωματική διάπλαση, πεποιθήσεις, συνήθειες κ.λπ. ενώ παρόμοιους ορισμούς προτείνουν ο Γάφος και ο Μπουρόπουλος.

Σύμφωνα με τον κ. Καρακατσάνη, *'απόρρητον ως στοιχείο της προσωπικότητας είναι κάθε γεγονός το οποίο αφορά στο πρόσωπο το οποίο δεν επιθυμεί να το καταστήσει γνωστό'*. Στο δημόσιο βίο υπάγονται κυρίως τα επαγγελματικά και οικονομικά θέματα.

Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 137, 158

Η κυρία Φ. Παπαρρηγοπούλου-Σκορίνη υποστηρίζει πως η έννοια της ιδιωτικής ζωής παραπέμπει στο δικαίωμα του καθενός να διαμορφώνει τη ζωή του κατά τις πεποιθήσεις του, ανώνυμα και ανενόχλητα από ξένες παρεμβάσεις.

Κατά τον κ. Δαγτόγλου, η ιδιωτική σφαίρα του ατόμου αποτελεί συστατικό μέρος της προσωπικότητας του και όταν αυτή δεν γίνεται σεβαστή, εμποδίζεται η ανάπτυξη της προσωπικότητας ενώ σε ακραίες περιπτώσεις διακινδυνεύεται και η πνευματική υγεία του ατόμου.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ορισμός που παραθέτει ο κ. Δημητρόπουλος σύμφωνα με τον οποίο ιδιωτική ζωή είναι η 'μερικότερη ζωή της όλης ζωής του ανθρώπου'.

Ως ευρύτερο μάλιστα κοινωνικό αγαθό, η ζωή διχοτομείται σε δύο έννοιες, την τοπική και την ουσιαστική - λειτουργική. Σύμφωνα με την τοπική έννοια, ο όρος ζωή έχει κυρίως γεωγραφική διάσταση ενώ με την λειτουργική - ουσιαστική έννοια, ιδιωτική ζωή είναι το σύνολο των ανθρώπινων ενεργειών που αναφέρονται στο άτομό του. Πρόκειται δηλαδή για ένα είδος ανθρώπινης δραστηριότητας που αφορά το ίδιο το άτομο και τον στενό κύκλο που το περιβάλλει. Με την ευρύτερη αυτή έννοια, η ιδιωτική ζωή διακρίνεται κατά τον ίδιο τρόπο σε φανερή, μυστική και απόρρητη. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί πως η μυστική ζωή δεν ταυτίζεται με την απόρρητη. Απόρρητη είναι η προστατευόμενη μυστική ζωή ενώ υπάρχει και η μυστική η οποία δεν προστατεύεται.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

Με το α. 9 §1 εδ.2 του Συντάγματος, κατοχυρώνεται το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής ενώ στο υπόλοιπο μέρος του ίδιου άρθρου καθώς και στο α. 19 του Συντάγματος, ο νόμος κατοχυρώνει δύο ειδικότερες

εκφάνσεις του ιδιωτικού βίου, το άσυλο κατοικίας και το απόρρητο της επικοινωνίας.

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 390

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «*Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*», Τόμος ΙΙΙ, ΗΜ Β', σελ. 152

Τα ίδια δικαιώματα ευχερώς και από τη διάταξη του α. 2 §1 που καθιερώνει αμέσως το σεβασμό της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Η διάταξη αυτή δεν είναι απλώς κατευθυντήρια αλλά προστατεύει με δεσμευτικούς κανόνες τις ελευθερίες που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της.

Το απαραβίαστο συνδέεται στενά με την ελευθερία. Η ιδιωτική ζωή επομένως είναι ελεύθερη εφόσον δεν παραβιάζεται. Πρόκειται μάλιστα για ελευθερία διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής και ελευθερία αποκάλυψης ή αντίστοιχα και απόκρυψης του περιεχομένου της προς τα έξω.

Το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο κατοχυρώνει και το α. 8 §1 της ΕΣΔΑ. Τέλος, ως προς την διεθνή κατοχύρωση της ιδιωτικής σφαίρας, πρέπει να πούμε πως υπερβαίνει, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το άσυλο κατοικίας, τα όρια της συνταγματικής κατοχύρωσης κατά το ότι δεν επαφίεται στη γνώμη του κοινού νομοθέτη, δηλαδή της δικαστικής παρουσίας αλλά περιέχει ορισμένες, αν και ευρείες, ουσιαστικές προϋποθέσεις.

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ & ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο έχει αρχικά αμυντικό χαρακτήρα εφόσον στρέφεται κατά παντός (*erga omnes*). Αυτό σημαίνει πως ο φορέας του δικαιώματος, που μπορεί να είναι κάθε φυσικό πρόσωπο ανεξαρτήτως ιθαγένειας, προστατεύεται έναντι όχι μόνο της κρατικής αλλά και της ιδιωτικής εξουσίας.

Η διακήρυξη του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής σημαίνει ότι, στη ζωή κάθε ανθρώπου υπάρχει ένας πυρήνας στον οποίο κυριαρχεί αυτός μόνος και στον οποίο δεν μπορεί να διεισδύσει το κράτος. Απαγορεύεται επομένως κάθε κρατική παρέμβαση που αποσκοπεί, είτε στην αναγκαστική συμβίωση ή στην αναγκαστική διαμόρφωση της ιδιωτικής ζωής, ή στην οπτικοακουστική

παρακολούθηση, είτε στον εξαναγκασμό του ατόμου για αποκάλυψη προσωπικών στοιχείων, ή τέλος στη χρήση μεθόδων ή συσκευών που εκβιάζουν την αποκάλυψη προσωπικών στοιχείων.

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 396 & 397

Το α. 25 §1 καθώς επίσης και η ίδια η λεκτική του διατύπωση, δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης ως προς αυτό. Δεδομένου ότι τα νομικά πρόσωπα δεν έχουν 'ιδιωτική ζωή' και φυσικά ούτε οικογενειακή, αυτομάτως δεν θεωρούνται αποδέκτες του παραπάνω δικαιώματος.

Με λίγα λόγια, τα ατομικά δικαιώματα τριτενεργούν. Το ζήτημα όμως είναι εάν από τις συνταγματικές εγγυήσεις των ατομικών δικαιωμάτων απορρέουν ιδιωτικού βίου δικαιώματα τα οποία ισχύουν άμεσα απέναντι σε τρίτους ή εάν οι συνταγματικές εγγυήσεις των ατομικών δικαιωμάτων ισχύουν στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου με την ενδιάμεση παρέμβαση του ιδιωτικού δικαίου, είτε με κανόνες που συγκεκριμενοποιούν αυτές τις εγγυήσεις ή μέσω των γενικών ρητρών τους.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Σε αντίθεση με το α. 9 του Σ. το οποίο δεν προβλέπει κανένα περιορισμό του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής παρά μόνο του ασύλου της κατοικίας, το α. 19 προβλέπει περιορισμούς υπέρ της δικαστικής αρχής. Το περιεχόμενο και των δύο διατάξεων, μπορεί να περιοριστεί στο πλαίσιο του α. 48 του Σ. Το δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής μπορεί να συγκρουστεί κυρίως με την ελευθερία του τύπου καθώς επίσης και με την συνταγματική αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων. Επιπλέον η τέλεση των εγκλημάτων δεν εντάσσεται στο εν λόγω δικαίωμα όπως βέβαια και σε κανένα άλλο συνταγματικό δικαίωμα, εφόσον αντίκειται στις τρεις μεγάλες οριοθετικές ρήτρες: κοινωνικότητα, νομιμότητα, χρησιμότητα. Ιδιαίτερη μνεία οφείλει κανείς να κάνει για τα εγκλήματα κατα της γενετήσιας ελευθερίας τα οποία προσκρούουν κατάφωρα εναντίον του κοινωνικού ανθρωπισμού, των δικαιωμάτων των άλλων και των χρηστών ηθών. Τέλος, στις περιπτώσεις στις οποίες σοβαρά εγκλήματα διερυνώνται, αποκαλύπτονται ή διώκονται,

βρίσκει κατ'εξαιρεση νόμιμο έρεισμα η οπτική ή ακουστική παρακολούθηση της ιδιωτικής ζωής εφόσον δεν είναι δυνατόν να μην αποκαθίσταται η αδικία και η κοινωνική ισοροπία που έχει διαταραχθεί στο όνομα της προστασίας της «ιδιωτικής ζωής».

ΑΤΟΜΙΚΗ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ

Η ιδιωτική ζωή διακρίνεται σε ατομική και οικογενειακή. Προστατεύεται δηλαδή αφενός μεν ο άνθρωπος ως άτομο, αφετέρου δε ως μέλος της οικογένειας.

Η ατομική ζωή αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στο υποκείμενο του δικαιώματος. Η προστασία της δηλαδή, συναντάται και συνδέεται με την προστασία της προσωπικότητας. Με την έννοια αυτή προστατεύεται η φυσική, πνευματική και κοινωνική του υπόσταση αλλά και το σύνολο των δραστηριοτήτων που ανάγονται στο άτομό του.

Από την άλλη, η οικογενειακή ζωή, η οποία εντάσσεται στην υπό ευρεία έννοια της ιδιωτικής ζωής, αναφέρεται κυρίως στον θεσμό της οικογένειας, το άσυλο κατοικίας καθώς επίσης και το δικαίωμα επικοινωνίας μεταξύ των συντρόφων. Ας το εξετάσουμε όμως το ζήτημα αυτό αναλυτικότερα.

III ΑΤΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Α) Προσωπική Ελευθερία

ΆΡΘΡΟ 5 § 1

Πρόκειται για πρωταρχικό ατομικό δικαίωμα που συνεπάγεται αδέσμευτη φυσική υπόσταση. Το ισχύον Σύνταγμα του 1975 κατοχυρώνει την προσωπική ελευθερία κυρίως στο α. 5 με δύο μορφές: μια θετική με νέα διάταξη που καθιερώνει το δικαίωμα για ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας (§1) και μια αρνητική στην §3 που θεσπίζει την κυρίως προσωπική ελευθερία. Συγκεκριμένα, στην §1 του α. 5, ο συντακτικός νομοθέτης δείχνει την αλληλεξάρτηση κοινωνικής και πολιτικής ζωής και έμμεσα παραδέχεται τον παραπληρωματικό χαρακτήρα των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Προσωπικότητα, κατά την έννοια του α. 5 §1 του Σ., είναι το σύνολο των ιδιοτήτων, ικανοτήτων και καταστάσεων που αφενός μεν προκύπτουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως έλλογου όντος, αφετέρου δε εξατομικεύουν ένα συγκεκριμένο άτομο.

Ακόμη, από την §1 του ίδιου άρθρου προκύπτει και το δικαίωμα του ατόμου να την αναπτύσσει σε όλους τους τομείς. Το κράτος δηλαδή υποχρεούται να μην παρεμποδίζει την ανάπτυξη της προσωπικότητας, να αίρει τα εμπόδια που υφίστανται και να παρέχει τα αναγκαία μέσα για την ελεύθερη ανάπτυξή της.

Με αυτό τον τρόπο θεσπίζεται μια κατευθυντήρια αρχή για τον νομοθέτη και ένας γενικός ερμηνευτικός κανόνας για τη διοίκηση και τα δικαστήρια.

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 266
Μάνεσης Ι. Αριστόβουλος, «*Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικές Ελευθερίες Α'*», Εκδόσεις Σάκκουλας, 1978,
σελ. 72, 77, 80, 81, 117

ΆΡΘΡΟ 5 § 2

Η διάταξη αυτή που είναι συμπληρωματική της προηγούμενης, θεσπίζει τον γενικό κανόνα της απόλυτης προστασίας της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας όλων όσων βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια. Για πρώτη φορά η διάταξη αυτή θεσπίστηκε στο Σύνταγμα του 1927 (α. 7) και αργότερα στο Σύνταγμα του 1952. Πριν καθιερωθεί, υπήρχε διάταξη που απαγόρευε τη δουλεία.

ΆΡΘΡΟ 5 § 3

Η διάταξη αυτή εισάγει το απαραβίαστο της προσωπικής ελευθερίας. Η προσωπική ελευθερία προστατεύεται τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους αλλοδαπούς. Προστατεύεται από επεμβάσεις και προσβολές των οργάνων της κρατικής εξουσίας και όχι από προσβολές των ιδιωτών άρα δεν αιρεί ζήτημα τριτενέργειας.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Ειδικότερη μορφή της προσωπικής ελευθερίας είναι η προσωπική ασφάλεια η οποία συνίσταται στην προστασία του ατόμου από αυθαίρετες διώξεις εκ μέρους κρατικών οργάνων και συγκεκριμένα από συλλήψεις και φυλακίσεις.

Το α. 6 του Σ. στην §1 ορίζει ότι, κανείς δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα το οποίο πρέπει να επιδοθεί κατά τη στιγμή της σύλληψης ή της φυλάκισης. Εξαιρέση σε αυτό αποτελούν τα αυτόφωρα εγκλήματα.

Την κατοχύρωση της προσωπικής ασφάλειας υιοθέτησαν σε διεξοδικές ή σύντομες διατυπώσεις η 4^η και 5^η τροποποίηση του αμερικανικού συντάγματος του 1791 καθώς και όλα τα συντάγματα της ηπειρωτικής Ευρώπης αρχίζοντας με το γαλλικό του 1791.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ & ΤΥΠΟΣ

Η προστασία της προσωπικότητας, με την έννοια που αναπτύχθηκε παραπάνω, αποτελεί μέσο διαφύλαξης της ακεραιότητας του ατόμου από τους κινδύνους της κοινωνικής συμβίωσης. Ενώ στις απαρχές της νεώτερης συνταγματικής ιστορίας ο τύπος συνιστούσε το κατ'εξοχήν μέσο προστασίας της ανθρώπινης αξίας, σήμερα ενδέχεται να έλθει σε σύγκρουση με το έννομο αγαθό της προσωπικότητας.

Κατ'αρχάς, ο τύπος οφείλει να φέρει στη δημοσιότητα γεγονότα και γνώμες που απαιτούν δημόσιο διάλογο και ανταλλαγή απόψεων, όπως είναι οι ειδήσεις και η έκφραση πολιτικών γνώμων. Τα ΜΜΕ συμβάλλουν στο σχηματισμό του δημοκρατικού φρονήματος των πολιτών και ασκούν δημόσια κριτική της πολιτικής εξουσίας και της κοινωνίας. Επιπλέον ο τύπος συνιστά τον κατεξοχήν χώρο όπου εκφράζονται οι πολιτιστικές και ηθικές αξίες της κοινωνίας. Ως εκ τούτου αποτελεί συντελεστή της πνευματικής και ηθικής καλλιέργειας του ανθρώπου.

Η κατά το α. 14§1,2 του Σ. ελευθερία του τύπου, αποτελεί ατομικό δικαίωμα και παράλληλα θεσμική εγγύηση. Το παραπάνω ατομικό δικαίωμα υπόκειται στους περιορισμούς του Σ. ενώ η θεσμική εγγύηση συνδέεται με καθήκοντα και κατευθύνεται προς ορισμένους σκοπούς. Συγκεκριμένα στην §1 του α. 14 ορίζεται ότι « καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου, τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του κράτους ». Το δικαίωμα πληροφόρησης που συμπληρώνει την ενεργητική πλευρά του παραπάνω δικαιώματος, πηγάζει από τη διάταξη του α. 5§1 Σ. για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Στην §2 του α. 14 εγκαθιδρύεται η θεσμική εγγύηση: «ο τύπος είναι ελεύθερος». Η ελευθερία εκφράσεως προϋποθέτει την κατοχύρωση της ελευθεροτυπίας χωρίς την οποία θα ήταν γράμμα κενό. Η αρνητική πλευρά του δικαιώματος συνεπώς απαγορεύει τις κρατικές επεμβάσεις και ιδιαίτερα την άσκηση λογοκρισίας, ενώ η θετική πλευρά επιβάλλει την εξασφάλιση εκ μέρους του κράτους τόσο των υλικών προϋποθέσεων (τρόπος κυκλοφορίας των εφημερίδων, τρόπος διαθέσεως, τιμή φύλλου κ.ο.κ), όσο και των μη υλικών.

Η ελευθερία της εκφράσεως κατοχυρώνεται και στο πλαίσιο του α. 10 ΕΣΔΑ και υπο την έννοια της ελευθερίας αναζητήσεως, λήψεως , συλλογής και μεταδόσεως πληροφοριών, ειδήσεων ή ιδεών. Εξασφαλίζεται δηλαδή η προστασία του τύπου σε διασυννοριακό επίπεδο. Αντίστοιχη αναφορά υπάρχει στο ΔΣΑΠΔ που έχει κυρωθεί με τον ν. 2462/1997(αρ.19§2).

Με τη ρύθμιση της παραπάνω διάταξης, όπως το α. 10 της ΕΣΔΑ, εισάγεται στην ελληνική έννομη τάξη κανόνας δικαίου αυξημένης τυπικής ισχύος(α. 28 Σ.) που ενισχύει την ελευθερία του λόγου σε όλες τις τις μορφές, θωρακίζει την ελευθερία του τύπου σε όλα τα επίπεδα και εμποδώνει δε διεθνές επίπεδο την ελεύθερη διακίνηση της πληροφόρησης. Σταθμός για την αρχή της ελευθερίας του τύπου υπήρξε, στον ευρωπαϊκό χώρο η απόφαση του γερμανικού ομοσπονδιακού δικαστηρίου στην υπόθεση "Spiegel".

Στο πεδίο του αστικού δικαίου, η συνάντηση του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας εκφράσεως και ειδικότερα της ελευθερίας του τύπου με το έννομο αγαθό της προσωπικότητας, ενδέχεται να είναι αρμονική μπορεί όμως και όχι. Στην τελευταία περίπτωση γεννάται θέμα συγκρούσεως δυο κατοχυρωμένως απο το Σ. αγαθών που επιβάλλει την ad hoc κατοχύρωσή τους.

Η ελευθερία του τύπου ως περιορισμός του δικαιώματος της προσωπικότητας:

Σκοπός της διάταξης του α. 14§2 του Σ. είναι η παροχή εγγυήσεως για την απρόσκοπτη διαφύλαξη ξένων συμφερόντων και όχι για το συμφέρον των συγκεκριμένων φορέων δηλαδή του ίδιου του τύπου. Η νομιμότητα των επιμέρους ενεργειών του τύπου για τη διαφύλαξη των ξένων συμφερόντων, κατοχυρώνεται απο το α. 367 ΠΚ, όπου γίνεται λόγος για «δικαιολογημένο συμφέρον», το οποίο αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της δυσφήμισης. Η αστική προστασία υποχωρεί αφης στιγμής η προσβολή της προσωπικότητας συνιστά το αναγκαίο μέσο για την προστασία του δικαιολογημένου συμφέροντος. Προϋπόθεση της σταθμίσεως του δικαιολογημένου συμφέροντος είναι να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της κατάστασης ανάγκης και ειδικότερα:

α. να υπάρχει επικείμενος κίνδυνος

β. να μην μπορεί να αποτραπεί με άλλο τρόπο

γ. η αξία του θυσιαζόμενου αγαθού να είναι ανάλογη προς την αξία του αγαθού που απειλείται.

Το δικαίωμα της προσωπικότητας ως περιορισμός της ελευθερίας του τύπου:

Σύμφωνα με το α. 14§1 Σ., η ελευθερία του τύπου υπάγεται στο γενικό περιορισμό της τηρήσεως των νόμων του κράτους. Οι νόμοι δηλαδή αποτελούν το γενικό νομικό πλαίσιο. Ως νόμοι δε του κράτους, θεωρούνται οι τυπικοί νόμοι γενικού περιεχομένου που αφορούν έννομα αγαθά εν γένει. Οι γενικοί περιορισμοί που τίθενται, πρέπει να είναι αναγκαίοι και πρόσφοροι και να μη θίγουν τον πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου. Το α. 10 ΕΣΔΑ παρέχει το όριο το οποίο δεν επιτρέπεται να υπερβεί ο εσωτερικός νόμος θεσπίζοντας περιορισμούς άλλους από αυτούς που προβλέπει η σύμβαση. Ιδιαίτερη θέση μεταξύ των περιορισμών καταλαμβάνει το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου που στον χώρο του αστικού δικαίου, περικλείεται στο δικαίωμα της προσωπικότητας της ΑΚ 57. Συγκεκριμένα μέσω της γενικής ρήτρας(ΑΚ 57), αναγνωρίζεται ένα γενικό, απόλυτο δικαίωμα του καθενός, με το οποίο εξασφαλίζεται η προστασία του προσώπου και γενικότερα η προάσπιση της αξίας του ανθρώπου. Η ΑΚ 57 εσωκλείει τη διάταξη των α. 2§1 και 5§1. Μπορεί λοιπόν να γίνει διάκριση ανάμεσα στη στατική πλευρά της προσωπικότητας(α.2§1)και μια δυναμική(α.5§1). Από τη διατύπωση της ΑΚ 57 διαφαίνεται ότι σκοπίμως ο νομοθέτης απέφυγε να οριοθετήσει το δικαίωμα της προσωπικότητας, επιτρέποντας τη συνεχή διεύρυνση του περιεχομένου. Πρόκειται δηλαδή για μια κατευθυντήρια και όχι για προκαθορισμένη διάταξη. Μέσα από την γενική αυτή ρήτρα(ΑΚ 57), βρίσκει έκφραση η αρχή της προστασίας της προσωπικότητας η οποία διαπερνά όλο το ιδιωτικό δίκαιο. Αν και δεν έχουν καθιερωθεί γενικά κριτήρια σταθμίσεως συμφερόντων, μπορούμε να διακρίνουμε ορισμένα στάδια κοινά: καταρχήν πρέπει να διαπιστωθεί εάν εθίγη το δικαίωμα της προσωπικότητας και αν ναι, σε τι βαθμό. Εν συνεχεία εξετάζεται η βαρύτητα των συγκρουόμενων συμφερόντων, κατά πόσο η προσβλητική ενέργεια είναι

η προσήκουσα και απαραίτητη για την ικανοποίηση του συμφέροντος που υπηρετεί ο τύπος καθώς επίσης κατα πόσο το συμφέρον πληροφορήσεως δεν είναι υποδεέστερο της προσβολής. Εφόσον συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, τότε το συμφέρον προστασίας του προσώπου υπερτερεί της πληροφόρησης και υπάρχει προσβολή της προσωπικότητας.

Η συναίνεση του φορέως του δικαιώματος της προσωπικότητας σε μια ενέργεια η οποία ενδέχεται να προσκρούει στην αξίωση σεβασμού του προσώπου, μπορεί να έχει δύο συνέπειες: α). στο βαθμό που η παροχή συναινέσεως συνιστά έκφραση της εξουσίας αυτοπροσδιορισμού του πεδίου της προσωπικότητας, πάει να υφίσταται αντικειμενική υπόσταση της προσβολής. Το συγκεκριμένο αγαθό δεν αποτελεί αντικείμενο προστασίας.β). το αγαθό για το οποίο δόθηκε συναίνεση, δεν τίθεται εκτός πεδίου εννόμου προστασίας της προσωπικότητας και ο φορέας θεωρείται ότι αναλαμβάνει ενοχική υποχρέωση μη ασκήσεως ειδικών μέσων προστασίας της προσωπικότητας. Εάν όμως ο αποδέκτης της συναίνεσης δεν τηρήσει τα συμφωνημένα, τότε ο φορέας δεν χάνει τα μέσα προστασίας.

B. Προστασία Προσωπικών Δεδομένων

ΟΡΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Οι δυνατότητες που παρουσιάζει η σύγχρονη τεχνολογία εύκολης πρόσβασης στο αρχείο, διασύνδεσης με άλλες βάσεις δεδομένων, απειλούν να συρρικνώσουν τον εγγυητικό χαρακτήρα των δικαιωμάτων. Η ιδιωτική ζωή καθίσταται με αυτόν τον τρόπο ένα δικαίωμα- σταυροδρόμι όπου συγκλίνουν όλα τα έννομα συμφέροντα του πολίτη που με τη σειρά του υπόκειται στην απειλή καταχρηστικής χρήσης και επεξεργασίας του. Το συγκρουσιακό αυ'το πρόβλημα έρχεται να επιλύσει η αρχή της αναλογικότητας. Αναλυτικότερα, ο περιορισμός οφείλει να ανταποκρίνεται σε ένα συμβατό νομικό θεμέλιο το οποίο θα διακρίνεται για την καθαρότητά του και θα περιλαμβάνει μόνο εκείνη τη χρήση ή επεξεργασία που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής τους. Νοούμενη δε ως *stricto sensu*, η αρχή της αναλογικότητας, χαρακτηρίζει ως αθέμιτη κάθε συλλογή, χρήση, αποθήκευση,

επεξεργασία όταν αυτή οδηγεί σε υπέρμετρα δυσανάλογο περιορισμό ή διακινδύνευση του δικαιώματος εν όψη του δηλούμενου σκοπού.

Αραβαντινού Θ. Βασιλείου, «Η προστασία των Στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία με τους Η/Υ», Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 28

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΑΓΑΘΟ

Κύριο προστατευόμενο αγαθό είναι η προσωπικότητα του ανθρώπου ή στην ουσία ο ίδιος ο άνθρωπος. Σε ξενόγλωσσα κείμενα, ως προστατευόμενο αγαθό ορίζεται η “privacy” του ανθρώπου η οποία προέρχεται από τη λατινική και υποδηλώνει κυρίως την κατάσταση ή δικαίωμα του παραμένει μόνος (ιδιωτεύειν) και ανενόχλητος και την αποφυγή δημοσιότητας ή αδιάκριτης διεισδύσεως.

Όταν μιλάμε για προσβολή προσωπικότητας του ανθρώπου από την αθέμιτη επεξεργασία των προσωπικών του στοιχείων, εννοούμε κάθε δυνατή προσβολή των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αποτελούν στοιχεία της σφαίρας ανάπτυξης της προσωπικότητάς του, όπως και την πρόκληση απλής περιουσιακής βλάβης ή και κάθε θεωρούμενης από τον άνθρωπο βλάβης των συμφερόντων του. Το εάν υφίσταται προσβολή της προσωπικότητας του ατόμου ή και ευθεία προσβολή, κρίνεται κατ’ αρχήν εξ’ υποκειμένου, όπως δηλαδή το εννοεί ο θιγόμενος ή και εξ αντικειμένου, όπως το εννοεί η έννομη τάξη.

Πιο συγκεκριμένα, το αντικείμενο έννομης προστασίας μπορεί να παρασταθεί ως εξής:

Α’ στάδιο: συλλογή προσωπικών στοιχείων

Β’ στάδιο: επεξεργασία υπό στενή έννοια

Γ’ στάδιο: χρήση επεξεργασμένων προσωπικών στοιχείων

Από τη χρήση που αποτελεί το Γ’ στάδιο, προκύπτουν τρία (3) είδη προσβολών της προσωπικότητας:

α) Απλή προσβολή (απλή ενόχληση) π.χ. αποστολή διαφημιστικών φυλλαδίων.

β) Σοβαρή προσβολή ή μείωση της προσωπικότητας η οποία επιφέρει βλάβη στην προσωπικότητα του άλλου (π.χ. δημοσιοποίηση ποινικού μητρώου).

γ) Βάνausη προσβολή ή καταρράκωση της προσωπικότητας π.χ. γνωστοποίηση αρχείων μυστικών υπηρεσιών ή της αστυνομία.

Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, «Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία Ειδικών Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων και οι συνέπειές της», Εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 272, 276,

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ

Η προστασία του ιδιωτικού βίου του καθενός, συνδέεται άμεσα με την διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων κάθε είδους και ιδίως αυτών που χαρακτηρίζονται ως «ευαίσθητα».

Συνειδητοποιήθηκε ότι οι γενικές διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας όπως ΑΚ 57, δεν επαρκούν. Στην Ευρώπη η πρώτη εθνική νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων ήταν ο Νόμος του γερμανικού κρατιδίου της Έσσης (Hessen) του 1970. Ακολούθησε η Σουηδία το 1973, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας το 1977, η Αυστρία, η Γαλλία, η Δανία και η Νορβηγία το 1978 των οποίων τα νομοθετήματα εντάσσονται στην πρώτη γενιά νομοθετημάτων. Η τάση αυτή συνεχίστηκε και κατά την δεκαετία του '80 με την εισαγωγή νομοθεσιών δεύτερης γενιάς ενώ η ψήφιση της κοινοτικής οδηγίας 95/46/ΕΚ είχε ως συνέπεια να ακολουθήσει μια τρίτη γενιά νομοθετημάτων. Σε διεθνές επίπεδο, πρωτοπόρος είναι η απόφαση με αριθμό 2450 της 10.12.1968 των Ηνωμένων Εθνών που αφορά τα προβλήματα που ανακύπτουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα από την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Πάντως, το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο, υπήρξε η Ε.Σ. υπ' αριθμό 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης (Σύμβαση 108/1981) η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 2068/1992.

Ανάμεσα στις άλλες διεθνείς ρυθμίσεις, υιοθετήθηκε και η κοινοτική Οδηγία 95/46 ΕΚ και συγκεκριμένα του ν. 2472/97.

Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, «Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία Ειδικών Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων και οι συνέπειές της», Εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 272, 276, 279

1. Ν. 2472/97

Στο άρθρο 1 του νόμου αυτού, θεσπίζονται οι προϋποθέσεις για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής. Στο α. 7 ο ν. 2472/97, περιλαμβάνει ιδιαίτερη ρύθμιση για την επεξεργασία των «ευαίσθητων» προσωπικών δεδομένων που απηχεί την αντίστοιχη διάταξη του α. 8 της κοινοτικής Οδηγίας 95/46ΕΚ. Συγκεκριμένα, αυτή η διάταξη έχει ως αντικείμενο την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με την φυλετική ή εθνική καταγωγή, τις πολιτικές πεποιθήσεις, τα θρησκευτικά ή φιλοσοφικά πιστεύω, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, την υγεία και την σεξουαλική ζωή. Κατά την ελληνική νομοθεσία, ως «ευαίσθητα» προσωπικά δεδομένα χαρακτηρίζονται επίσης α) τα αρχεία με τους λήπτες και τα αρχεία των δωρητών ανθρώπινων ιστών και οργάνων και β) οι δηλώσεις των αιτούντων άσυλο και τα στοιχεία των αιτήσεων αλλοδαπών.

Επομένως, ο κανόνας που θεσπίζεται με τη διάταξη του παραπάνω άρθρου σε εφαρμογή του α. 8 της οδηγίας είναι ότι, κατ' αρχήν απαγορεύεται η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Ο ν. 2472/97 ο οποίος ψηφίστηκε σε εφαρμογή της κοινοτικής οδηγίας, χαρακτηρίζεται σε γενικές γραμμές από ένα ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας. Συνιστά ένα γενικό προστατευτικό πλαίσιο κανόνων που ρυθμίζουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, καθορίζουν τη νομιμότητα της επεξεργασίας, αναγνωρίζουν δικαιώματα στα πρόσωπα και καθορίζουν ένα σύστημα ελέγχου στο οποίο κεντρικό ρόλο έχει η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Προϋπόθεση δηλαδή για το επιτρεπτό

της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων είναι να υπάρχει άδεια από την Αρχή.

2. Κοινοτική Οδηγία 95/46/ΕΚ

Η οδηγία 95/46/ΕΚ αποτελεί το κείμενο αναφοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο στα θέματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, «Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία Ειδικών Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων και οι συνέπειές της», Εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 272, 276, 279

Θεσπίζει ένα κανονιστικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην εγκαθίδρυση μιας ισορροπίας, ανάμεσα σε ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ιδιωτικής ζωής και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Εφαρμόζεται στα δεδομένα που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας με αυτοματοποιημένες διαδικασίες και σε όσα περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.

Στόχος της οδηγίας είναι η προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσα από τον καθορισμό κατευθυντήριων αρχών οι οποίες αφορούν την ποιότητα των δεδομένων, τη νόμιμη επεξεργασία τους, τις ειδικές κατηγορίες επεξεργασίας, την ενημέρωση των προσώπων σχετικά με την επεξεργασία, το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα αυτά, τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς, το δικαίωμα αντίταξης, την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια της επεξεργασίας και τέλος την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της επεξεργασίας.

2.a. Συναφείς Πράξεις

- ✓ Έκθεση της Επιτροπής COM (2003) 265 τελικό. Πρώτη έκθεση επί της εφαρμογής της Οδηγίας 95/46.
- ✓ Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- ✓ Τυποποιημένες Συμβατικές Ρήτρες για τη Διαβίβαση Δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες.

- Απόφαση 2004/915/EK
- Απόφαση 2004/535/EK
- Απόφαση 2001/497/EK

Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, «Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία Ειδικών Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων και οι συνέπειές της», Εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 23, 30, 38, 49-50

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 153

- ✓ Κανονισμός αρ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων από τα όργανα τους της Κοινότητας.

ΚΥΡΩΣΕΙΣ (Συνέπειες από την παράνομη Επεξεργασία Ευαίσθητων Δεδομένων)

1. Γενικά

Ο ν. 2472/1997 περιέχει μια σειρά διατάξεις οι οποίες προβλέπουν κυρώσεις στους παραβάτες των ρυθμίσεών τους. Το πλέγμα των κυρώσεων περιλαμβάνει διοικητικές και ποινικές κυρώσεις όπως επίσης και διατάξεις σχετικά με την αστική ευθύνη.

2. Διοικητικές Κυρώσεις

Στο α. 21 του ν. 2472/97 προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις σε βάρος των υπευθύνων της επεξεργασίας, οι οποίες πηγάζουν από τον νόμο αυτό καθώς και από κάθε άλλη ρύθμιση που σχετίζεται με το ζήτημα αυτό. Συγκεκριμένα περιλαμβάνουν:

- α) προειδοποίηση με αποκλειστική προθεσμία για άρση της παράβασης
- β) πρόστιμο από 900 – 150.000 €
- γ) προσωρινή ανάκληση άδειας
- δ) οριστική ανάκληση άδειας
- ε) καταστροφή αρχείου ή διακοπή επεξεργασίας και καταστροφή των σχετικών δεδομένων

Οι διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται πάντοτε ύστερα από ακρόαση του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκπροσώπου του (α. 21 §2).

Κατά την επιβολή της ποινής πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας.

Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, «Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία Ειδικών Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων και οι συνέπειές της», Εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 41, 42

3. Ποινικές Κυρώσεις

Με την πρόβλεψη ποινικών κυρώσεων ενισχύεται σημαντικά το πλαίσιο της προστασίας δεδομένων. Η θέσπισή τους μάλιστα κρίνεται αναγκαία καθώς οι γενικές διατάξεις που πλήττουν την ηλεκτρονική εγκληματικότητα όπως η διάταξη του άρθρου 370 Β ΠΚ, δεν επαρκούν.

Ειδικά σε ό,τι αφορά τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ορίζεται στο άρθρο 7 ότι, όποιος διατηρεί αρχείο με ευαίσθητα δεδομένα χωρίς άδεια ή κατά παράβαση των όρων της άδειας της Αρχής, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή τουλάχιστον 3.000 - 15.000 € [α. 22 § 2 ν. 2472/97].

3.α. Επιβαρυντικές περιπτώσεις

1^η περίπτωση: Όταν ο υπαίτιος των § 1-5 του άρθρου 22 είχε σκοπό να προσπορίσει περιουσιακό όφελος ή να βλάψει τρίτον, οπότε επιβάλλεται κάθειρξη έως 10 ετών και χρηματική ποινή 6.000 - 30.000 € (άρθρο 5 §6).

2^η περίπτωση: Όταν από τις πράξεις των § 1-5 του α. 22, προκαλείται κίνδυνος για την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος ή για την εθνική ασφάλεια οπότε επιβάλλεται η ποινή του α. 22 §7.

4. Αστική Ευθύνη

Ο ν. 2472/97 ρυθμίζει και την αστική ευθύνη του φυσικού ή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου που προκαλεί περιουσιακή βλάβη για την οποία υποχρεούται σε αποζημίωση (α. 23 §1 εδ. 1). Ακόμα, ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης αγωγής για την ικανοποίηση ηθικής βλάβης, σύμφωνα με το άρθρο 932 ΑΚ (α.23 23 §1 εδ. 2).

Παράλληλα, εφαρμόζονται και οι διατάξεις των α. 57 επ. ΑΚ εφόσον έχουμε παράνομη προσβολή της προσωπικότητας. Ο ζημιωθείς έχει αξίωση άρσης της προσβολής, παράλειψής της στο μέλλον και αποζημίωση για ικανοποίηση ηθικής βλάβης. Ταυτόχρονα, μπορεί να συντρέχει και συμβατική ευθύνη εφόσον μεταξύ των προσώπων υπάρχει συμβατική σχέση που τα συνδέει.

Διαδίκτυο: www.europa.eu.int

Γ. Θρησκευτική Ελευθερία

Η θρησκευτική ελευθερία προστατεύεται με διατάξεις διεθνών συμβάσεων αλλά και με διατάξεις εθνικών Συνταγμάτων. Σημαντική θέση έχουν το α. 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) του 1950 καθώς επίσης και το α. 48 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Την ίδια στιγμή, στο άρθρο 3 του ελληνικού Συντάγματος γίνεται αναφορά στις σχέσεις Εκκλησίας - Πολιτείας ενώ το α. 13 ρυθμίζει τη θρησκευτική ελευθερία. Σχετικά είναι και τα α. 5 § 2 και 16 § 2. Το α. 33 § 2 προβλέπει θρησκευτικού τύπου για τον ΠτΔ. Το α. 59 § 1 καθορίζει τον όρκο των βουλευτών. Το α. 18 § 8 αναφέρεται στην ιδιοκτησία των Πατριαρχείων και τέλος το α. 105 § 6 το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Η ανεξιθρησκεία δεν είναι δικαίωμα αλλά *πραγματική κατάσταση* η οποία επιδεικνύει απλώς μια θρησκευτική ανοχή από την πλευρά του κράτους και αναφέρεται κυρίως στην ελευθερία της λατρείας. Το Σύνταγμα μάλιστα κατοχυρώνει το ακώλυτο της λατρείας η οποία αποτελεί τη σπουδαιότερη μορφή ασκήσεως της θρησκείας. Η λατρεία μπορεί να ασκείται ελεύθερα είτε είναι ατομική, είτε συλλογική, είτε ιδιωτική ή δημόσια.

Από την άλλη πλευρά η θρησκευτική ελευθερία είναι *δικαίωμα*, είναι δηλαδή η εκ μέρους της Πολιτείας παροχή προς τους πολίτες νομικής εγγύησης ότι

καθιερώνεται με την προσδοκία ότι θα διατηρηθεί στο μέλλον δικαίωμα ελεύθερης διαμόρφωσης της θρησκευτικής συνείδησης του καθενός.

Παρασκευαΐδης Κ. Χριστόδουλος, Μητροπολίτης Δημητριάδος, «*Η Συνθήκη Σένγκεν εν Σχέσει με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Θρησκευτική Ελευθερία*» (ομιλία προς νομικούς), Αθήναι, 1997, σελ. 33

Μαρίνος Ν. Αναστάσιος, «*Τα βασικά της Θρησκευτικής Ελευθερίας*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 11-12

Το άτομο δηλαδή, υπό καθεστώς θρησκευτικής ελευθερίας, έχει αξίωση αφενός για ελεύθερη διαμόρφωση θρησκευτικής συνείδησης και αφετέρου για τη δυνατότητα ακώλυτης άσκησης λατρείας.

Η ανεξιθρησκεία δεν είναι ατομικό δικαίωμα, αποτελεί όμως τη βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκε το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

α) Συνταγματική θεμελίωση

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει τη θρησκευτική ελευθερία υπό τις δύο εκδηλώσεις της, της *ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης* και της *ελευθερίας της λατρείας*.

Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης περιλαμβάνει την ελευθερία της επιλογής, διατήρησης, αλλαγής ή εγκατάλειψης μιας συγκεκριμένης θρησκείας καθώς και της επιλογής ή της εγκατάλειψης της θρησκείας εν γένει, της αθρησκείας ή της αθεΐας, χωρίς δυσμενείς συνέπειες. Η ελευθερία αυτή περιλαμβάνει και το δικαίωμα του ατόμου να δηλώνει ή να αποσιωπά τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις ή την ανυπαρξία τους καθώς επίσης και τις ελευθερίες του πληροφορηθεί και του εκπαιδευθεί. Ειδικό θέμα αποτελεί η θρησκευτική εκπαίδευση ανηλίκων.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Πρόκειται για θεμελιώδες δικαίωμα που απορρέει από την αντικειμενική αρχή της ελευθερίας της θρησκείας.

Ως προς την άλλη πλευρά της θρησκευτικής ελευθερίας, θα πρέπει να επισημάνουμε τα εξής:

Η θρησκεία, η οποία πρέπει να νοηθεί ως σύνολο δοξασιών αναφερομένων στην υπόσταση του θείου, ασκείται είτε ατομικά είτε συλλογικά. Οι διάφορες

μορφές άσκησης της δεν αναφέρονται όλες ρητά στο α. 13 § 2 του Συντάγματος. Η διάταξη αυτή διακηρύσσει την ελευθερία κάθε «γνωστής θρησκείας», το ακώλυτο της άσκησης λατρείας και την απαγόρευση του προσηλυτισμού.

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 120, 123

Το Σύνταγμα εγγυάται τη θρησκεία ως θεσμό, δηλαδή ως θεσμική εγγύηση η οποία δεν προκύπτει μόνο από το α. 13 § 2 αλλά και από το α. 16 § 2.

- ✓ Το ισχύον Σύνταγμα, αρκείται στην ανάπτυξη θρησκευτικής εν γένει συνείδησης και απαγορεύει τη θρησκευτική προπαγάνδα απέναντι σε ετερόδοξους ή αλλόθρησκους, όχι μόνο με αθέμιτα μέσα όπως είναι ο προσηλυτισμός αλλά και γενικότερα. Μπορούμε επομένως να μιλήσουμε για *θρησκευτική ουδετερότητα*.
- ✓ Το ελληνικό Σύνταγμα, σε αντίθεση με ξένες νομοθεσίες, διακηρύσσει μόνο την ελευθερία των γνωστών θρησκειών. Γνωστή είναι κάθε φανερή θρησκεία, η θρησκεία δηλαδή που είναι προσιτή σε όποιον θέλει να την προσεγγίσει. Έτσι λοιπόν το Σύνταγμα, αναγνωρίζοντας όλες τις γνωστές θρησκείες, κατοχυρώνει την ισότητα των θρησκειών και μάλιστα δεν περιορίζεται στην ανεξιθρησκεία αλλά κατοχυρώνει και την ελευθερία της θρησκείας. Επιπλέον, διασφαλίζεται συνταγματικά και το ακώλυτο της λατρείας η οποία είναι ελεύθερη είτε είναι ατομική, είτε συλλογική, είτε ιδιωτική ή δημόσια. Σχετικές με την λατρεία είναι οι θρησκευτικές υποχρεώσεις (π.χ. εκκλησιασμός, προσκόννημα, προσευχή, νηστεία). Το Σύνταγμα προστατεύει κατ' αρχήν και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών υπό τον περιορισμό του α. 13 § 4.
- ✓ Στην ειδική διάταξη του α. 13 § 2 διατυπώνονται επιπλέον και τα δικαιώματα της συνάθροισης και της ένωσης για θρησκευτικούς σκοπούς.

β) Α. 9 ΕΣΔΑ

Σύμφωνα με το παρόν άρθρο της συμβάσεως, η εσωτερική διάσταση της θρησκευτικής ελευθερίας ή *forum interim* το οποίο έχει απόλυτη προστασία, περιλαμβάνει:

-ελευθερία :σκέψεως

συνειδήσεως

θρησκείας

αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων

Εξαιρέση αποτελεί το δικαίωμα εκδήλωσης της θρησκείας και των πεποιθήσεων.

Η σκέψη αφορά τις πνευματικές δυνάμεις του ατόμου και αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη της συνείδησης. Και οι δύο αυτές έννοιες (σκέψη –συνείδηση), εντάσσονται στο πεδίο του α. 10 ΕΣΔΑ ενώ η εξωτερικότητά τους προστατεύεται από την γενικότερη ελευθερία έκφρασης.

Η έννοια «πεποιθήσεις» είναι ευρύτερη από την «θρησκεία» διότι περιλαμβάνει κι άλλες πεποιθήσεις όπως είναι οι φιλοσοφικές. Κατά τη νομολογία ο προσφεύγων πρέπει να πείσει για τη σοβαρότητά τους καθώς επίσης ότι συγκεντρώνουν επαρκή βαθμό πειστικότητας, συνοχής και σημασίας. Αυτό σημαίνει ότι αν δεν είναι διαδεδομένες αλλά "προσωποπαγείς", τότε οι πιθανότητες προστασίας από το α. 9 ΕΣΔΑ είναι μηδαμινές.

Η αρνητική θρησκευτική ελευθερία από την άλλη πλευρά, περιλαμβάνει το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς πίεση στο να διαμορφώνει, να μεταβάλλει ή να αποβάλλει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, να τις αποκαλύπτει και να συμπεριφέρεται κατά τρόπο τέτοιο που να προϋποθέτει την πίστη του. Ρητή κατοχύρωση περιέχει το α. 18§2 ΔΣΑΠΔ

◆ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Φορείς της θρησκευτικής ελευθερίας είναι κυρίως όλα τα φυσικά πρόσωπα δηλαδή όχι μόνο οι ημεδαποί αλλά και οι αλλοδαποί και οι ιθαγενείς. Ως προς τους ανηλίκους, το δικαίωμά τους ασκείται από τους γονείς.

Σχετικές είναι οι διατάξεις του ΑΚ 1510 επ., 1518 που μιλούν για τη γονική μέριμνα. Θρησκευτική ελευθερία απολαμβάνουν και νομικά πρόσωπα ως προς την εκδήλωση θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Η θρησκευτική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα, δεν αναπτύσσει κατ' αρχήν τριτενέργεια παρά μονάχα στο βαθμό που ταυτίζεται με την αξία του Ανθρώπου.

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 469

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «*Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 124

◆ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Το Σύνταγμα περιορίζει τη θρησκευτική ελευθερία με τους ακόλουθους τρόπους:

I. Σύμφωνα με το α. 13 § 4, κανείς δεν μπορεί λόγω των θρησκευτικών του πεποιθήσεων να απαλλαγεί από την υποχρέωσή του απέναντι στο κράτος. Η θρησκευτική λατρεία ως μερικότερη έκφραση της ανάπτυξης της προσωπικότητας, μπορεί να ασκείται ελεύθερα, εφόσον δεν προσβάλλει τη συνταγματική τάξη.

II. Απαγορεύεται η άσκηση λατρείας με τρόπο που να προσβάλλει τη δημόσια τάξη και τα χρηστά έθη.

III. Το Σύνταγμα απαγορεύει τον προσηλυτισμό ο οποίος συνιστά απαγορευμένη μορφή θρησκευτικής δράσης. Ως προσηλυτισμός, δεν θεωρείται η απλή χρησιμοποίηση πειθούς και επιχειρημάτων. Ο πυρήνας της κατακριτέας αυτής συμπεριφοράς έγκειται στα μέσα που χρησιμοποιούνται τα οποία θα πρέπει να είναι αθέμιτα.

Στην απόφαση της 3.12.1991 επί της υποθέσεως Μίνης Κοκκινάκη κατά Ελλάδος, το Ε.Δ. των δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δέχθηκε ότι η ποινική καταδίκη μάρτυρα του Ιαχωβά για προσηλυτισμό Χριστιανού ορθόδοξου με τον οποίο διεξήγαγε θρησκευτική συνομιλία, προσέβαλε το α. 9 ΕΣΔΑ που κατοχυρώνει την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.

IV. Σε αντίθεση με την απαγόρευση του προσηλυτισμού που συνιστά οιονεί περιορισμό, η επιβολή όρκου αυτή καθαυτή, αποτελεί συρρίκνωση του περιεχομένου της θρησκευτικής ελευθερίας, δηλαδή συνιστά περιορισμό.

V. Τέλος, το Σύνταγμα υπάγει όλους τους θρησκευτικούς λειτουργούς σε κρατική εποπτεία η οποία έχει ως μόνο περιεχόμενο τον έλεγχο τήρησης του Συντάγματος και των Νόμων.

Δεν μπορεί να εξελιχθεί ποτέ σε μέθοδο κηδεμόνευσης ή διαμόρφωσης μιας θρησκείας από το κράτος.

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 472

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «*Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 127

IV ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ

Κεντρικές Έννοιες

◆ ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η οικογένεια ως θεσμός, προστατεύεται συνταγματικά ως «*θεμέλιο συντήρησης και προαγωγής του έθνους*». Αυτό ακριβώς σημαίνει ότι εντοπίζεται το θεμέλιο της ιδιωτικότητας στη λειτουργία του γάμου και της οικογένειας ως μηχανισμών αναπαραγωγής ιδεολογικών προτύπων. Οι συναισθηματικοί δεσμοί μεταξύ των μελών μιας συζυγικής ή μιας γονικής κοινότητας λειτουργούν ιδεολογικά. Μέσα από την συνταγματική της προστασία(α.21§1 Σ.) προκύπτουν και άλλα δικαιώματα όπως είναι το δικαίωμα δημιουργίας και συμμετοχής. Προστατευτέα δεν κρίνεται μόνο η «νόμιμη» οικογένεια αλλά και η απλή συμβίωση. Ο νομοθέτης επομένως δεν θεσπίζει όρους για την ίδρυσή της εκτός κι αν πρόκειται για θετή ή ανάδοχη οικογένεια οπότε σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να τηρηθούν όσο προβλέπει σχετικά ο νόμος. Η ίδρυση της οικογένειας ταυτίζεται με την έναρξη της ιδιαίτερης σχέσης συμβίωσης γονέα-παιδιού επομένως αν θεωρηθεί ότι το παιδί είναι υποκείμενο του δικαιώματος στην οικογένεια, τότε παράλληλα αναγνωρίζεται ότι κάθε περιορισμός της ελευθερίας για την ίδρυση

οικογένειας του γονέα, λειτουργεί αντανakλαστικά ως αυθαίρετος περιορισμός της αντίστοιχης ελευθερίας του παιδιού. Ανάλογα ισχύουν και στην περίπτωση της αρνητικής όψης της ελευθερίας. Το δικαίωμα κάποιου να μην ιδρύσει οικογένεια ανήκει εξ ορισμού στο περιεχόμενο της ελευθερίας ίδρυσης. Οι συγκρούσεις στα πλαίσια της οικογένειας εμφανίζονται σε δύο επίπεδα: στις σχέσεις μεταξύ συζύγων και στις σχέσεις μεταξύ γονέων και τέκνων. Η συνταγματική προστασία της οικογένειας, η οποία στρέφεται κατά οποιασδήποτε εξουσίας, δεν πρέπει να συνεπάγεται αναγνώριση διεκδικητικών αξιώσεων προς τα πρόσωπα γι' αυτό και η εφαρμογή της αρχής της ισότητας έχει ως αποτέλεσμα τη δημοκρατικοποίηση του θεσμού αυτού.

ΟΡΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η οικογενειακή ζωή ως ιδιωτικός χώρος περιορίζεται καθώς ενδέχεται κάποιο άλλο κοινωνικό συμφέρον να προκρίνεται ως σημαντικότερο. Ως σημαντικότερες παρουσιάζονται οι παρεμβάσεις της κρατικής εξουσίας, οι οποίες μεθοδεύονται χάρην του κοινωνικού συμφέροντος. Διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι εξής πειπτώσεις:

- α. περίπτωση ελέγχου του τρόπου άσκησης της γονικής μέριμνας
- β. ύπαρξη ειδικής σχέσης εξουσίας (το γνωστό πρόβλημα της οικογενειακής ζωής των φυλακισμένων)
- γ. υποδοχή της οικογένειας ενός μετανάστη από το κράτος
- δ. περίπτωση απελάσεως αλλοδαπού από το κράτος
- ε. ποινικοποίηση των οικογενειακών συμπεριφορών

Στην δεύτερη κατηγορία η κρατική εξουσία παρεμβαίνει με έμμεσο τρόπο στην οικογενειακή ζωή όταν προβαίνει σε ρυθμίσεις που είναι πιθανόν να επηρεάζουν κοινωνικά τις οικογενειακές σχέσεις. Κάτι τέτοιο συμβαίνει στις περιπτώσεις της φορολογικής και της κοινωνικής πολιτικής του κράτους.

Σκοπός του κράτους και στις δύο πάντως περιπτώσεις είναι να προστατεύσει το γάμο και την οικογενειακή ζωή ενώ παράλληλα δεσμεύεται να σεβαστεί την ιδιωτικότητα και την αυτονομία της οικογενειακής ζωής δίνοντας έμφαση

στην προστασία αδύναμων προσώπων όπως της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας, της νεότητας και του γήρατος.

Στη διάταξη 16§3Σ. προβλέπεται αναγκαστικός περιορισμός της οικογενειακής ζωής μέσω της υποχρωτικής εκπαίδευσης πο επιβάλλεται στα παιδιά. Ο συντακτικός νομοθέτης δε θέλησε επομένως, η κοινωνικοποίηση του παιδιού, να επαφίεται αποκλειστικά στις λειτουργίες της οικογένειας ως θεμελίου της συντήρησης και προαγωγής του έθνους. Απορρίπτει έτσι το α. 16§3 την ισοπεδωτική αντίληψη για τον τρόπο με το οποίο παρέχεται η εκπαίδευση κάθε μορφής.

Παρασκευαΐδης Κ. Χριστόδουλος, Μητροπολίτης Δημητριάδος, «Η Συνθήκη Σένγκεν εν Σχέσει με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Θρησκευτική Ελευθερία» (ομιλία προς νομικούς), Αθήναι, 1997, σελ. 31

◆ ΣΧΕΣΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ & ΤΕΚΝΩΝ

Ιδιαίτερη σημασία στη ρύθμιση των σχέσεων γονέων και τέκνων έχει η αρχή της ισότητας εκφρασμένη ως αρχή της μεταχείρισης των τέκνων. Η λήψη σωφρονιστικών μέτρων κατά το α. 1518 ΑΚ, προσδιορίζεται και περιορίζεται από τις διατάξεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Έτσι λοιπόν, διασφαλίζεται μια υγιεινή και ισορροπημένη σχέση μεταξύ των μελών που συνδέονται με δεσμούς αίματος.

◆ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Η κατοικία αποτελεί τον ιδιωτικό φυσικό χώρο στον οποίο ο άνθρωπος δαπανά μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι αδιάφορο το είδος κατασκευής, αρκεί να είναι περικλειστος ώστε να μην είναι προσιτός στον οποιοσδήποτε. Για παράδειγμα, μια καλύβα πρόχειρης κατασκευής, μπορεί σύμφωνα με το άρθρο 9 § 1 του Συντάγματος, να θεωρηθεί κατοικία, δεν ισχύει όμως το ίδιο για ένα κατάστημα ρούχων ή ένα εστιατόριο λόγω του ότι η είσοδος σε αυτούς τους χώρους είναι ελεύθερη για τον καθένα.

Το Σύνταγμα προστατεύει την κατοικία αφενός ως χώρο του οποίου είναι αδύνατη η παραβίαση και αφετέρου ως υλικό αγαθό απαραίτητο για τον καθένα. Η κατά το α. 9 § 1 Συνταγματική έννοια της κατοικίας διαφοροποιείται ουσιωδώς από την κατά το α. 51 ΑΚ έννοια της κατοικίας. Η συνταγματική έννοια της 'κατοικίας' είναι φυσική ή πραγματική ενώ η

‘κατοικία’ στο αστικό δίκαιο είναι νομική, δηλαδή ο τόπος της κύριας και μόνιμης εγκατάστασης. Επιπλέον, η κατά το Σύνταγμα ‘κατοικία’ είναι πρόδηλα ευρύτερη εφόσον δεν απαιτείται η εγκατάσταση του προσώπου σε οποιονδήποτε περικλειστο και μη προσιτό σε όλους χώρο να είναι μόνιμη ή κύρια.

◆ ΑΣΥΛΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

1. Καταγωγή & Έννοια

Το ατομικό αυτό δικαίωμα διαμορφώθηκε αρχικά στο αγγλικό δίκαιο όπου εκφράζεται με την αρχή «το σπίτι μου είναι το φρούριό μου» (*my home is my castle*).

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 161, 166, 167

Για πρώτη φορά διακηρύχθηκε με το Bill of Rights του 1776 της Βιργινίας (άρθρο 10) και στη συνέχεια διατυπώθηκε στο Σύνταγμα των ΕΠΑ του 1787. Μολονότι η γαλλική Διακήρυξη του 1789 το αγνόησε, τα γαλλικά Συντάγματα του 1791 και του 1795 το αναγνώρισαν ενώ ρητά καθιερώνεται στο βελγικό Σύνταγμα του 1831. Σήμερα, το άσυλο κατοικίας αναγνωρίζεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του 1948 (α. 12) και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (α. 8). Στην χώρα μας για πρώτη φορά, περιέλαβε σχετική διάταξη το ‘ηγεμόν’ Σύνταγμα του 1832 το οποίο ποτέ δεν τέθηκε σε ισχύ και κατόπιν το Σύνταγμα του 1844 και όλα τα επόμενα.

Η διάταξη του α. 9 §1 εδ. α’ του ισχύοντος Συντάγματος, δεν προστατεύει την κατοικία αυτή καθεαυτή αλλά ένα συγκεκριμένο χώρο για την ανεμπόδιστη ανάπτυξη της προσωπικότητας και την προστασία από επεμβάσεις διοικητικής ή άλλης αρχής. Αν δεν υπήρχε το α. 9, το άσυλο κατοικίας και το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, θα συνάγονταν από τη διάταξη του α. 2 §1 που καθιερώνει τον σεβασμό της αξιοπρέπειας του ανθρώπου.

Τον σεβασμό της κατοικίας κάθε προσώπου επιτάσσει και το α. 8 § 1 ΕΣΔΑ χωρίς πάντως να προβλέπει ειδικότερες διαδικαστικές εγγυήσεις. Παρόλα αυτά, στη 2^η § του ίδιου άρθρου, εισάγεται εξαίρεση κατά την οποία επιτρέπεται η επέμβαση γενικά της δημόσιας αρχής στην άσκηση των

κατοχυρωμένων στην 1^η § δικαιωμάτων. Εδώ περιλαμβάνονται τόσο η έρευνα όσο και η απλή είσοδος στην κατοικία, εφόσον η επέμβαση αυτή προβλέπεται από νόμο και αποτελεί αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομική ευημερία της χώρας, την προάσπιση της τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας και της ηθικής και την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Τσίρης Β. Παναγιώτης, «*Συνταγματική Κατοχύρωση του Δικαιώματος Ασύλου Κατοικίας*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1994, σελ. 61

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «*Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 169

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 406

Η έννοια του ασύλου σημαίνει το απαραβίαστο της κατοικίας από δημόσια όργανα εκτός από τις περιπτώσεις και τη διαδικασία που ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.

2. Φορείς του Δικαιώματος

Το α. 9 § 1 εδ. α' του ισχύοντος Συντάγματος, κατοχυρώνει ρητά το δικαίωμα του ασύλου της κατοικίας υπέρ όλων των προσώπων που βρίσκονται στην Ελλάδα και όχι μόνο υπέρ των Ελλήνων. Υπέρ όλων των ατόμων κατοχυρώνεται επίσης το δικαίωμα του ασύλου της κατοικίας και από τα Συντάγματα των περισσότερων Κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Για κάθε πρόσωπο, κατοχυρώνει το δικαίωμα αυτό και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο α. 8 § 1 σύμφωνα με το οποίο, κάθε πρόσωπο δικαιούται το σεβασμό της κατοικίας του.

Υποκείμενα του δικαιώματος του ασύλου της κατοικίας είναι τόσο οι ενήλικοι όσο και οι ανήλικοι. Επομένως, όλα τα μέλη της οικογένειας είναι φορείς του δικαιώματος το οποίο μπορούν να ασκήσουν αυτοπροσώπως με τη συμπλήρωση του 10^{ου} έτους της ηλικίας τους.

Τέλος, το δικαίωμα του ασύλου της κατοικίας μπορεί να ασκηθεί και συλλογικά. Ανήκει δε και σε ημεδαπά ή αλλοδαπά νομικά πρόσωπα καθώς και σε προσωπικές ενώσεις χωρίς νομική προσωπικότητα.

Ως αμυντικό δικαίωμα, απευθύνεται σε όλους τους φορείς της δημόσιας εξουσίας δηλαδή τόσο το Κράτος όσο και τα άλλα ΝΠΔΔ. Το περιεχόμενό του

είναι αρνητικό: απαγορεύει την προσβολή της κατοικίας από επεμβάσεις των φορέων δημόσιας εξουσίας.

3. Περιορισμοί

Το Σύνταγμα αναφέρει έναν μόνο περιορισμό. Πρόκειται για την έρευνα κατ' οίκον, την αναζήτηση προσώπων ή αντικειμένων εκ μέρους οργάνων της δημόσιας εξουσίας, ανεξάρτητα από τη συγκατάθεση του κατόχου της κατοικίας.

Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 231, 234

Τσίρης Β. Παναγιώτης, «*Συνταγματική Κατοχύρωση του Δικαιώματος Ασύλου Κατοικίας*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1994, σελ. 94

Από την αρχή της αναλογικότητας προκύπτει ότι η έρευνα κατ' οίκον πρέπει κατά το δυνατόν να αποφεύγεται, όταν υπάρχει δυσαναλογία με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η έρευνα κατ' οίκον επιτρέπεται μόνο όπως νόμος ορίζει. Σύμφωνα με το άρθρο 48 του Συντάγματος, το άσυλο της κατοικίας αναστέλλεται σε περίπτωση πολέμου ή αποστράτευσης.

Παράλληλα, σύμφωνα με το α. 8 της ΕΣΔΑ, η επέμβαση αυτή επιτρέπεται για λόγους εθνικής ασφάλειας, οικονομικής ευημερίας της χώρας, προάσπισης της τάξης, πρόληψης ποινικών παραβάσεων, προστασίας της υγείας ή της ηθικής.

4. Κυρώσεις

Το Σύνταγμα, θωρακίζει το άσυλο κατοικίας με τη διάταξη της § 2 του α. 9 η οποία προβλέπει την ποινική τιμώρηση των παραβατών (σχετικά τα α. 239 και 241 ΠΚ) με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζονται εδώ οι διατάξεις κοινής νομοθεσίας. Ταυτόχρονα, θεμελιώνεται ευθεία υποχρέωση του παραβάτη για πλήρη αποζημίωση του παθόντος και συνεπώς προσωπική αστική ευθύνη του, εις ολόκληρον με το δημόσιο. Τέλος, η § 3 του α. 19 του Σ., απαγορεύει τη χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του α. 9.

V ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

◆ ΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Το α. 19 § 1 εδ. α' Σ., καθιερώνει την προστασία της επικοινωνίας σε οικειότητα, σε αντίθεση με το α. 14 Σ. το οποίο προστατεύει την επικοινωνία σε δημοσιότητα. Η ατομική αυτή ελευθερία, αποτελεί εγγύηση της ευρύτερης προσωπικής ελευθερίας εφόσον συνδέεται με την ιδιωτική ζωή και με αυτή τη λογική αποτελεί οιονεί προέκταση του ασύλου της κατοικίας. Παράλληλα, διαφυλάσσει την ελεύθερη και εμπιστευτική προς το άλλο μέρος, εκδήλωση ή ανακοίνωση ιδεών, συναισθημάτων, στοχασμών και έτσι μετέχει και της πνευματικής ελευθερίας η οποία προβλέπεται στο α. 14 του Σ. Τέλος, σχετίζεται με το δικαίωμα ιδιοκτησίας και ιδιαίτερα της πνευματικής.

Σε κάθε περίπτωση, βασική προϋπόθεση προστασίας του απορρήτου είναι η ελευθερία διεξαγωγής της ανταπόκρισης ή επικοινωνίας.

Προς το α. 19 § 1 εδ. α' Σ. αντιστρατεύονται: κάθε μορφή παρακολούθησης, ελέγχου και κυρίως αποτύπωσης της ανταπόκρισης, κάθε μορφή λογοκρισίας ή άλλης παρεμπόδισης της επικοινωνίας όπως για παράδειγμα η μη διαβίβαση τηλεγραφήματος λόγω του περιεχομένου του και η διαγραφή παραγράφου από το κείμενο επιστολής που ανταλλάσσουν μεταξύ τους κρατούμενοι.

Το απόρρητο στο α. 19 § 1 εδ. α' Σ., προστατεύεται για κάθε μέσο επικοινωνίας, υπαρκτό ή μελλοντικό, εφόσον θεωρείται κατάλληλο για τη διεξαγωγή επικοινωνίας μέσα σε οικειότητα. Υπάρχει επομένως απόρρητο στην επικοινωνία μέσω τηλεομοιοτυπίας (fax) όχι όμως καταρχήν και στην επικοινωνία μέσω του Διαδικτύου (Internet).

Η προστασία του απορρήτου αποσκοπεί στη διαμόρφωση της ελεύθερης προσωπικής επικοινωνίας και προϋποθέτει δύο τουλάχιστον πρόσωπα: εκείνο που στέλνει το ΜΝΜ και εκείνο που το δέχεται. Βασικό στοιχείο της προσωπικής ανταπόκρισης ή επικοινωνίας είναι η μυστικότητα του περιεχομένου.

◆ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Η προστασία του απορρήτου των ανταποκρίσεων διακηρύσσεται για πρώτη φορά κατά τη Γαλλική Επανάσταση σε 2 ψηφίσματα της 10^{ης} Αυγούστου και της 5^{ης} Δεκεμβρίου 1789 της Εθνικής Συντακτικής Συνέλευσης. Δεν περιέχεται στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του 1789 ούτε στα γαλλικά Συντάγματα της επαναστατικής περιόδου. Στην Ελλάδα θεσπίστηκε για πρώτη φορά στο Σύνταγμα του 1844 όπου στο α. 14 οριζόταν απλώς ότι το απόρρητο των επιστολών είναι απαραβίαστο. Στο Σύνταγμα του 1864 (α. 20), προστέθηκε ο όρος 'απολύτως'. Στο Σύνταγμα του 1927 (α. 12) επεκτάθηκε η προστασία του απορρήτου εκτός από τις επιστολές και στα τηλεφωνήματα και τηλεγραφήματα. Τέλος, το Σύνταγμα του 1952 (α. 20) όριζε γενικά ότι το απόρρητο των επιστολών και της με οποιονδήποτε άλλο τρόπο ανταποκρίσεως, είναι απολύτως απαραβίαστο.

◆ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 19 § 1 ΕΔ. Α' ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Υποκείμενα του ατομικού δικαιώματος του απορρήτου της ανταπόκρισης και επικοινωνίας είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους και από το εάν πρόκειται για επικοινωνία μέσα στην επικράτεια ή το εξωτερικό. Φορείς είναι και όλα τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ενώ από τα δημοσίου δικαίου, όσα συγκεντρώνουν τις βασικές προϋποθέσεις. Αποδέκτες της ισχύος του δικαιώματος πρέπει να θεωρηθούν ότι είναι τόσο η κρατική εξουσία όσο και οι ιδιώτες.

◆ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Κατά τον ΠΚ (α. 370) τιμωρείται η παραβίαση του απορρήτου των επιστολών. Επίσης, τιμωρείται η παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας (ΠΚ α. 37 ΟΑ). Κρίνεται παράνομη η μαγνητοφώνηση και εν γένει η παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων. Απαγορεύεται ακόμα η μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας (και) από έναν από τους συνομιλητές χωρίς τη συναίνεση του άλλου. Επιπλέον, δεν είναι δυνατή η χρήση μαγνητοταινίας που είναι προϊόν υποκλοπής, ως νόμιμου

αποδεικτικού μέσου. Δεν κρίνεται άδικη η χρήση μαγνητοταινιών εφόσον γίνεται ενώπιον δημόσιας αρχής για την προάσπιση δικαιολογημένων συμφερόντων. Τα α. 248-250 ΠΚ τιμωρούν την παραβίαση του απορρήτου από ταχυδρομικούς, τηλεγραφικούς και τηλεφωνικούς υπαλλήλους.

Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 234

◆ Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Το 2001, ο αναθεωρητικός νομοθέτης με το ν. 2225/1940, προσέθεσε τη νέα § 2 στο α. 19 Σ. η οποία επιτάσσει τη νομοθετική πρόβλεψη της συγκρότησης, της λειτουργίας και των αρμοδιοτήτων ανεξάρτητης αρχής με σκοπό την προστασία του απορρήτου των ανταποκρίσεων. Η αρχή αυτή καλύπτεται από τις εγγυήσεις του α. 101 Α Σ., σε ό,τι αφορά ιδίως την επιλογή, τη θητεία και την ανεξαρτησία των μελών της. Ο συνδυασμός των Διατάξεων της § 1 εδ. β' και της § 2 του α. 19 του Σ., οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, στην ανεξάρτητη αυτή αρχή δεν επιτρέπεται να ανατεθεί η λήψη απόφασης για την άρση ή μη του απορρήτου σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και για συγκεκριμένα πρόσωπα.

◆ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Το εδ. β' της § 1 του α. 19 του Σ., εισάγει δύο περιπτώσεις άρσης του απορρήτου. Στην κυριολεξία, πρόκειται για άρση νομικής προστασίας. Κατ' αρχήν, η εθνική ασφάλεια ως λόγος άρσης του απορρήτου, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει όχι γενικά τη δημόσια ασφάλεια αλλά αποκλειστικά ότι αναφέρεται στην προάσπιση της χώρας έναντι εξωτερικών κινδύνων. Από την άλλη, η έννοια των ιδιαίτερος σοβαρών εγκλημάτων ως δεύτερος λόγος άρσης του απορρήτου, πρέπει να εκληφθεί ως στενότερη εκείνης του κακούργηματος. Η έννοια του 'εγκλήματος' στο α. 19 § 1 εδ. β', προϋποθέτει τετελεσμένο έγκλημα και όχι απλά προπαρασκευαστικές πράξεις. Σε κάθε περίπτωση πάντως για την παραβίαση του απορρήτου, απαιτείται

προηγούμενη εντολή αρμόδιου δικαστικού λειτουργού (α. 87-91 Σ.) ενώ ο σχετικός νόμος οφείλει να προσδιορίσει σαφή και συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία οφείλει να λάβει υπόψη της η δικαστική αρχή κατά τη λήψη της σχετικής απόφασης.

Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 238

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 424

Πέρα από αυτά, εννοείται ότι οποιαδήποτε απόφαση για άρση του απορρήτου πρέπει να σέβεται την αρχή της αναλογικότητας και της μη προσβολής του πυρήνα του δικαιώματος. Συνεπώς, οφείλει να στρέφεται κατά συγκεκριμένου/νων προσώπου/ων.

◆ Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Στην § 3 του α. 19 του Σ., θεσπίζεται η γενική αρχή σύμφωνα με την οποία, απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί με αντισυνταγματικό τρόπο. Έτσι, απαγορεύεται η χρήση όχι μόνο όσων αποδεικτικών μέσων έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση των α. 9, 9Α και 19 αλλά και όσων αποκτώνται κατά παράβαση της υποχρέωσης της Πολιτείας να σέβεται την αξία του Ανθρώπου (α. 2 § 1 Σ.) και των εξειδικεύσεών της, ιδίως στα α. 7 § 2 και 5 § 5 του Σ.

V ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

◆ ΑΡΘΡΟ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΤΗΣ ΕΣΔΑ

Ορίζει ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Κανένας δεν μπορεί να στερηθεί την ιδιοκτησία του παρά μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας και υπό τους προβλεπόμενους όρους. Επιπλέον αναφέρει πως οι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα του Κράτους να θέσει σε ισχύ τους Νόμους τους οποίους θέλει να κρίνει αναγκαίους προς τη ρύθμιση της χρήσης αγαθών σύμφωνα με το δημόσιο συμφέρον ή προς εξασφάλιση της καταβολής φόρων, εισφορών ή προστίμων.

Το α. 1 του Πρωτοκόλλου εισάγει 3 κανόνες.

Μάνεσης Ι. Αριστόβουλος, «*Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικές Ελευθερίες Α΄*», Εκδόσεις Σάκκουλας, 1978, σελ. 162-163

Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 244

Ο πρώτος θεμελιώνει την αρχή του σεβασμού της περιουσίας, ο δεύτερος καλύπτει τη στέρηση της ιδιοκτησίας και την υπάγει σε ορισμένες προϋποθέσεις ενώ τέλος ο τρίτος κανόνας αναγνωρίζει ότι τα κράτη έχουν δικαίωμα να ελέγχουν την χρήση ιδιοκτησίας κατά το δημόσιο συμφέρον.

◆ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Ήδη στο Σύνταγμα του 1822 ορίστηκε ότι η ιδιοκτησία κάθε Έλληνα και κάθε ανθρώπου που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια, τελεί υπό την προστασία των νόμων. Η ρύθμιση αυτή έθεσε τον πυρήνα της συνταγματικής προστασίας και ρύθμισης της ιδιοκτησίας.

Το α. 12 του Σ. του 1844 προσέθεσε ότι η προσήκουσα απόδειξη του δημόσιου σκοπού, έπρεπε να γίνεται *όταν και όπως ο Νόμος διατάζει*, καθιστώντας έτσι τη νομοθετική εξουσία ως μόνη αρμόδιο. Την ίδια διάταξη περιέλαβε το α. 17 του Σ. του 1864.

Το α. 17 του Σ. του 1911 συμπλήρωσε αυτό του 1844 με την εγγύηση ότι η προηγούμενη αποζημίωση ορίζεται πάντα δια της δικαστικής οδού. Με τη διάταξη αυτή, η αρμοδιότητα του προσδιορισμού του ύψους της αποζημίωσης, μετατέθηκε στην ανεξάρτητη δικαστική εξουσία.

Το α. 19 του Σ. του 1927 διατήρησε αυτούσιο το κείμενο του α. 17 του Σ. του 1911 ενώ το α. 17 του 1952 προσέθεσε μια νέα παράγραφο κατά την οποία ρυθμίζονται με νόμο η ιδιοκτησία και ιχθυοτροφική εκμετάλλευση και διαχείριση των λιμνοθαλασσών και μεγάλων λιμνών.

Το ισχύον Σ. του 75, περιλαμβάνει ένα αρκετά αναλυτικό πλέγμα διατάξεων που αναφέρονται στην προστασία και ρύθμιση της ιδιοκτησίας. Οι σχετικές

διατάξεις επεκτείνονται κυρίως στα α. 17 § 1, 5, 17 § 2-7, 18, 24, 105 § 2, 106, 107, 109, 117, 12 § 6, 24.

Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 193
Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,

Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 242, 243, 245

Δρόσος Ζ. Γιάννης, «*Συνταγματικοί Περιορισμοί της Ιδιοκτησίας και Αποζημίωση*», Ν. Βιβλιοθήκη, Αθήνα
1997, σελ. 10

◆ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Περιεχόμενο του συνταγματικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας είναι η εξουσιαστική σχέση ανάμεσα σε ένα υποκείμενο και ένα αγαθό με οικονομική αξία. Καταλαμβάνει δε κάθε μορφή εξουσιών. Συγκεκριμένα...

Η γενικότερη ελευθερία της ιδιοκτησίας περιλαμβάνει ειδικότερα τρεις (3) μερικότερες ελευθερίες, την ελευθερία απόκτησης, την ελευθερία εκμετάλλευσης και την ελευθερία διάθεσης. Στην πρώτη περιλαμβάνονται τα δικαιώματα διατήρησης, συντήρησης και μετατροπής της ιδιοκτησίας. Στη δεύτερη ανήκει το δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης ενώ η τρίτη είναι αυτή που εμφανίζει το μεγαλύτερο πραγματικό και νομικό ενδιαφέρον.

◆ ΦΟΡΕΙΣ

Υποκείμενο του δικαιώματος της ιδιοκτησίας είναι τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα, ακόμα και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ως προς την ιδιωτική τους περιουσία. Κατ' αρχήν προστατεύονται οι αλλοδαποί με εξαίρεση τις τηλεοπτικές εταιρίες.

Η προστασία του α. 17 του ισχύοντος Σ., παρέχεται έναντι του κράτους και όχι έναντι των ιδιωτών.

◆ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Αναγκαστική απαλλοτριώση (α. 17 § 2)

Είναι η στέρηση της ιδιοκτησίας με μονομερή πράξη του κράτους λόγω δημόσιας ωφέλειας, καθοριζόμενη από το νόμο και έναντι δικαστικώς προσδιοριζόμενης αποζημίωσης του ιδιοκτήτη. Πέρα από αυτή τη συνταγματικά προσδιοριζόμενη απαλλοτρίωση, υπάρχει και η *de facto* /κεκαλυμμένη απαλλοτρίωση που είναι προϊόν καταχρηστικών κρατικών ενεργειών.

Εκτός από τον κύριο τύπο της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, το Σύνταγμα προβλέπει και τους εξής νέους τύπους επιβάρυνσης περιουσιακών δικαιωμάτων:

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος III, ΗΜ Β', σελ. 345-346

- διάθεση εγκατελειμμένων εκτάσεων
- κρατικοποίηση επιχειρήσεων

Αντικείμενο της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης είναι η ιδιοκτησία κατά την έννοια της κυριότητας του ιδιωτικού δικαίου.

Δεν επιτρέπεται παρόλα αυτά να απαλλοτριωθούν ορισμένα εκκλησιαστικά περιουσιακά στοιχεία καθώς και το έδαφος του Αγίου Όρους.

Ως προϋποθέσεις της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ορίζονται η δημόσια ωφέλεια, το γενικό δηλαδή συμφέρον, η νομοθετική πρόβλεψη, αποζημίωση, δικαστικός καθορισμός της αποζημίωσης καθώς επίσης η κτηματογράφηση. Η τελευταία προϋπόθεση αποτελεί διαδικασία της διοίκησης.

Παρασκευαΐδης Κ. Χριστόδουλος, Μητροπολίτης Δημητριάδος, «*Η Συνθήκη Σένγκεν εν Σχέσει με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Θρησκευτική Ελευθερία*» (ομιλία προς νομικούς), Αθήναι, 1997, σελ. 7

VII ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ - ΣΥΝΟΨΗ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Ελληνική Νομολογία

Α.Π 60/1969 ΝοΒ «Υπόθεση παραβίασης του απορρήτου του ενός συζύγου από τον άλλον»

Α.Π 38/1987 «Υπόθεση Φαρμακοποιού»

Ολ. Α.Π, 17/93 «Υπόθεση δικαστών»

ΣτΕ 3836/98 «Υπόθεση νομιμότητας αποδεικτικών μέσων»

Α.Π 1434/01 «Υπόθεση χρήσης μαγνητοταινιών σε δίκη διαζυγίου»

Ολ. Α.Π 91/94 «Υπόθεση παράνομα ληφθείσας μαγνητοταινίας ως αποδεικτικό μέσο σε υπόθεση βιασμού κατ'εξακολούθηση»

Απ. 109/99 «Τειρεσίας Α.Ε»

Σύνοψη: Αφορά στην επεξεργασία δεδομένων με σκοπό τον έλεγχο της φερεγγυότητας πελατών τραπεζικών και πιστωτικών ιδρυμάτων. Η Αρχή στην περίπτωση αυτή, οριοθέτησε τον σκοπό της επεξεργασίας, κρίνοντας ότι αυτός συνίσταται στην ελαχιστοποίηση των κινδύνων από τη σύναψη πιστωτικών συμβάσεων με αφερέγγυους πελάτες και σε ατώτερο βαθμό στην προστασία της εμπορικής πίστης υπερέχει προφανώς σε σύγκριση με τα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων, με συνέπεια να καθίσταται επιτρεπτή η επεξεργασία και χωρίς τη συναίνεση του υποκειμένου.

Απ. 100/00 «Υπόθεση για τις εκπομπές ζούγκλα & κίτρινος τύπος του Alpha TV»

Σύνοψη: Σταθμό για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε σχέση με τα ΜΜΕ, καθώς και για την προστασία του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής, συνιστά η

απόφαση της Αρχής υπ' αρ. 100/2000. Στην απόφαση αυτή, η Αρχή έκρινε ότι η κατοχή, καταχώρηση σε αρχείο και η τηλεοπτική χρήση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων γνωστών προσώπων από τηλεοπτικό σταθμό συνιστούν παράνομη επεξεργασία κατά τις διατάξεις των α. 4 και 7 ν. 2472/97. Η υπόθεση την οποία εξέτασε η Αρχή, αφορούσε συγκεκριμένη εκπομπή τηλεοπτικού σταθμού πανεθνικής εμβέλειας, κατά την οποία προβλήθηκαν σκηνές από βίντεο, όπου παρουσιάζονταν η ερωτική πράξη γνωστού τραγουδιστή με άτομο νεαρής ηλικίας, του οποίου δεν προσδιοριζόταν η εικόνα, ενώ, επίσης αναγνώστηκαν σελίδες από το προσωπικό ημερολόγιο σχεδιαστή μόδας με ταυτόχρονη προβολή σελίδων με κείμενο και φωτογραφίες ημίγυμνων ανδρών στο οποίο γινόταν αναφορά στις πράξεις που αφορούσαν τα παραπάνω περιστατικά, δίχως όμως να αποκαλυφθεί η εικόνα και η ταυτότητα των προσώπων στα οποία αυτά αφορούσαν. Η προβολή των εκπομπών αυτών προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, καθώς αφ' ενός μεν ο δημοσιογράφος επικαλέσθηκε ότι πρόθεσή του ήταν η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των αρχών, ώστε να επέμβουν και να προχωρήσουν στον ποινικό κολασμό των σχετικών πράξεων, αφετέρου δε, η παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των προσώπων που αφορούσε η δημοσιογραφική έρευνα ήταν ιδιαίτερα έντονη και επικρίθηκε αυστηρότατα.

Απ. 1446/00 «Απόφαση Αρχής για την αναγραφή του θρησκειώματος στο πιστοποιητικό γεννήσεως που εκδίδουν οι δήμοι»

Απ. 510/00 «Υπόθεση για την αναγραφή του θρησκειώματος και άλλων πληροφοριών σε δημόσια έγγραφα»

Απ. 498/1961, Ποιν. Χρον «Υπόθεση Πεντηκοστιανών που προσηλυτίζουν ορθόδοξες»

ΣτΕ 2105/1975(ΟΛ) «Υπόθεση παροχής οικογενειακού επιδόματος σε ζευγάρι Χιλιαστών

ΣτΕ 1155/1978, ΝοΒ 1979, σελ.457 « Υπόθεση αγράμματος και απλοϊκού χωρικού»

Εφ. Θεσ/νικης 1782/81 «Υπόθεση Ομοφυλοφιλικών Σχέσεων»

Δ.Εφετείο Αθηνών , 299/88 «Αλλόθρησκος Δάσκαλος»

Απ. 669/1985, ΝοΒ 1986, σελ. 447 «Υπόθεση ιππικού ομίλου Τ»

Μ.Π Αθηνών 8064/1986, ΝοΒ 1987, σ. 403, «Υπόθεση Μπαντοβάς»

Εφ. Αθηνών 8908 /1988, Νο Β 1988, Σ. 1664, «Υπόθεση λουόμενης συνταξιούχου»

Απ. 5870/1996 Π.Π Αθηνών «Υπόθεση παρακολούθησης από ιδιωτικό γραφείο ερευνών και η λήψη φωτογραφικών απεικονίσεων από την ιδιωτική ζωή κάποιου διαδίκου χωρίς τη συναίνεσή του»

Α.Π 1317/2001 «Παγκάρι Αγ. Παρασκευής»

Α.Π 874/2004 «Υπεξαίρεση κατ' εξακολούθηση χρημάτων ταμείου εμπορικού καταστήματος από εργαζόμενη στο εν λόγω κατάστημα, αξιόποινη πράξη που αποκαλύφθηκε με φωτογραφίες που είχαν ληφθεί από κρυφή κάμερα και τις οποίες το δικαστήριο έλαβε υπόψη για να καταλήξει στην καταδικαστική κρίση»

ΣτΕ 223/1929(ολ) «Υπόθεση Αναψυκτηρίου Π. Φαλήρου»

ΣτΕ 485/1999 «υπόθεση αλλοδαπού συζύγου»

ΣτΕ 867/1988 «γάμος αξιωματικών»

ΣτΕ 3922/2005: Σεβασμός και προστασία της αξίας του ανθρώπου - Άσυλο κατοικίας - Απαραβίαστο ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου - Προστασία απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας - Προστασία προσωπικών δεδομένων - Απαγόρευση χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων - Μαγνητοσκοπημένη ταινία - Πειθαρχική διαδικασία - Πειθαρχική ποινή έκπτωσης δημάρχου - Παραπομπή σε ολομέλεια.

ΜΠρΠατρ(Ασφ.Μ.) 2765/2005: Δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου - Δικαίωμα ιδιωτικής ζωής του ατόμου - Δικαίωμα προστασίας του ατόμου από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών του δεδομένων - Προσβολή προσωπικότητας - Προσωρινή διακοπή λειτουργίας καμερών.

ΑΠΔ 61/2004: Ηλεκτρονική επικοινωνία - Παρακολούθηση εργαζομένων.

Απόφαση 53/2004-ΑΠΔ «Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων - Ελευθεροτυπία - Αρχή αναλογικότητας»

Απόφαση 164/1992 Συμβουλίου Εφετών «Απόφαση εκβίασης από δράστες οι οποίοι βιντεοσκόπησαν κρυφά το θύμα σε ομοφυλοφιλικές πράξεις και κατόπιν απείλησαν ότι θα αποκαλύψουν την εν λόγω δραστηριότητα αν δεν τους κατέβαλε το ποσό των 4.000.000 δρχ.».

Απόφαση 1317/2001-ΑΠ σε συμβούλιο «Υπεξαίρεση χρηματικού ποσού ιδιαίτερα μεγάλης αξίας και τιμαλφών αντικειμένων από το παγκάρι της Αγίας Παρασκευής στα Τέμπη, που καταγράφηκε και πιστοποιήθηκε μέσω βιντεοσκόπησης με κρυφή κάμερα».

Τύπος & Ιδιωτική Ζωή

ΕΦ Πειρ. 954/1999 - 'ΝΟΜΟΣ', «Υπόθεση Μετάδοσης της εικόνας προσώπου ως προσβολή του ιδιωτικού βίου του εικονιζόμενου».

ΕΦ Αθ. 5594/2001 - 'ΝΟΜΟΣ', «Υπόθεση ευθύνης για αποζημίωση ιδιοκτήτη εντύπου λόγω αναληθούς δημοσιεύματος».

ΠΛΗΜ Σαμ. 34/2001 - 'ΝΟΜΟΣ', «Υπόθεση μισθωτή κατηγορούμενου για εμπορία ναρκωτικών»

ΑΠ 854/2002 - 'ΝΟΜΟΣ', «Υπόθεση καθηγητή και πρότανη Ε.Μ.Π. Μαρκάτου»

ΣτΕ 3345/2002-'ΝΟΜΟΣ', «Υπόθεση ερωτικής ζωής τραγουδιστή και ημερολογίου σχεδιαστή μόδας».

Περιπτώσεις νομολογίας σε πολιτική δίκη

ΟΛΑΠΠολ. 18/1995, ΕΛΔ 1995/1532, Μαγνητοταινίες ως παράνομα αποδεικτικά μέσα.

ΑΠ.πολ. 381/1987, ΕΕΝ 117/1988, ΒΝ2/123, Μαγνητοταινίες με συνομιλίες ενός από τους δύο συζύγους που ελήφθησαν από τον άλλο.

ΑΠ.πολ. 673/1983, ΝοΒ 470/1984, Μαγνητοταινία: προσβολή προσωπικότητας στις σχέσεις μεταξύ συζύγων.

ΑΠ.πολ. 971/1972, ΝοΒ 485/1973, Αποδεικτική δύναμη μαγνητοταινίας που ελήφθη κατά τη διάρκεια της δίκης.

Περιπτώσεις νομολογίας στον οικογενειακό χώρο

ΕΦ Πειρ. 920/83, απέρριψε ως αποδεικτικό μέσο μαγνητοταινία στην οποία είχαν αποτυπωθεί τηλεφωνικές συνομιλίες του ενός συζύγου και προήχθησαν από τον άλλο για απόδειξη αιτίας διαζυγίου προκρίνοντας ότι η διαφύλαξη της αξιοπρέπειας και η ελεύθερη διάθεση του προφορικού λόγου υπερισχύουν του δικαιώματος του συζύγου προς απόδειξη ότι η διάσπαση της έγγαμης συμβίωσης οφείλεται στον άλλο σύζυγο.

ΑΠ. 381/87: έκρινε ότι ο καθένας από τους συζύγους είχε εξουσία στην προσωπικότητα του άλλου και συνεπώς και στην ιδιωτική ζωή. Εφόσον αυτό απαιτείται για την εκπλήρωση υποχρέωσης, δεν αποτελεί παράνομη προσβολή της προσωπικότητας η παραβίαση της ιδιωτικής ζωής από τον άλλο όταν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι και εύλογες αφορμές.

ΜΟΝ. ΠΡΩΤ.Αθ/1263/79: διέγινωσε ότι οι γονείς δεν έχουν δικαίωμα να εμποδίζουν την επικοινωνία του τέκνου με τους απώτερους ανιόντες εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Τα σχετικά με την επικοινωνία καθορίζονται από τα δικαστήρια.

Αποφάσεις Αρείου Πάγου

1289/2001 (Συμβ): Παράβαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας, Δικαιολογημένο ενδιαφέρον, Άρση του άδικου χαρακτήρα, Άρση του καταλογισμού, Απαλλακτικό βούλευμα, Αιτιολογία, Εσφαλμένη εφαρμογή και ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης, Έλλειψη νόμιμης βάσης (Άρθρο 370Α ΠΚ, 484 § 1)

501/2001: Παραβίαση απορρήτου τηλεφωνημάτων, Αιτιολογία (Άρθρο 370Α § 1 εδ. α' ΠΚ, 139, 510 § 1 στοιχ. Δ'ΚΠΔ)

1317/2001 (Συμβ): Παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας, Παράνομα αποδεικτικά μέσα, 'Δημόσια ζωή', Υπεξαίρεση κακουργηματική, Κατ' εξακολούθηση τέλεση, Από κοινού τέλεση, Παραπεμπτικό βούλευμα, Αιτιολογία (Άρθρο 370Α § 2, 375 ΠΚ, 177 § 2 ΚΠΔ)

1945/2002(Συμβ): Παραβίαση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, Αιτιολογία, Εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης (Άρθρο 2 εδ. α',β',γ',ι',3,7,22 § 4 Ν2472/1997, 139,358,364,484 § 1 περ. β',ε' ΚΠΔ)

297/2002: Παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας, Παρανόμως αποκτηθέντα αποδεικτικά μέσα, Αρχή ηθικής απόδειξης, Απόλυτη ακυρότητα (Άρθρο 370Α §§ 1-4 ΠΚ, 177 § 2, 510 § 1 στοιχ. Α' ΚΠΔ)

1747/2003 (Συμβ): Λόγοι αναιρέσης αόριστοι, Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (Άρθρο 252 ΠΚ, 148-153, 474 § 2 ΚΠΔ)

2063/2003 (Συμβ): Αρπαγή ανηλικού με σκοπό τη μεταβολή της οικογενειακής του τάξης, Βούλευμα απαλλακτικό, Αιτιολογία (Άρθρο 484 § 1 στοιχ. ε΄ ΚΠΔ)

586/2001 (Σύμβ): Τραπεζικό απόρρητο, Εσφαλμένη εφαρμογή και ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης (Άρθρα 1,2,3 ΝΔ 1059/1971, 510 § 1 στοιχ. Ε΄ ΚΠΔ)

622/2003: Αποδεικτικά μέσα παράνομα, Υπερασπιστικά δικαιώματα κατηγορουμένου, Αστυνομική προανάκριση, Αιτιολογία, Πρακτικά δίκης (Άρθρο 370Α § 2 ΠΚ, 31,105,139,141,171 § 2, περ. δ΄, 177 § 2, 366 § 1, ΚΠΑ)

39/2003*: Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου, Νόθευση εγγράφου, Έννοια εγγράφου, Αιτιολογία, Δόλος, Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (Άρθρο 242 § 2, 252 ΠΚ, 510 § 1 στοιχ. Δ΄, Ε΄ ΚΠΔ)

121/2003*: Επαγγελματικό απόρρητο, Αντιγραφή, χρήση προγραμμάτων Η/Υ, Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές (Άρθρο 370 Β΄ §§ 1,2, 370 Γ΄ ΠΚ)

Ξένη Νομολογία

ΞΕΝΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. Η απόφαση του Σουηδικού Συντάγματος Δικαστηρίου
2. Η απόφαση Yahoo
3. Η ελευθερία έκφρασης μέσω του Διαδικτύου στις Η.Π.Α.
 - a. Η υπόθεση Reno, Attorney General of the United States v. American Civil Liberties Union.
 - b. Η υπόθεση Ashcroft, Attorney General v. The free Speech Coalition.
4. Υπόθεση Winterwerp απ. ΕΣΔΑ της 2410/1979
5. Υπόθεση Johnson v. Calvert, απ του supreme council of California 447 u.s 303

Στην παρούσα εργασία όπως μπορεί να παρατηρηθεί, γίνεται σαφής διάκριση της ιδιωτικής ζωής σε δύο βασικές κατηγορίες: α) την ατομική και β) την οικογενειακή ζωή ενώ χωριστά εξετάζονται τα δικαιώματα της επικοινωνίας και της ιδιοκτησίας. Πρόκειται πάντως για υποκειμενική προσέγγιση του θέματος βασισμένη σε όσο το δυνατόν αξιόπιστες και αξιόλογες πηγές. Παράλληλα με την έννοια του κάθε δικαιώματος, εξετάζεται τόσο η συνταγματική θεμελίωση (εθνική και διεθνής) όσο και η ιστορική αναδρομή, η έκταση, οι φορείς και οι αποδέκτες του. Συμπεραίνει λοιπόν κανείς τη σπουδαιότητα αλλά και το εύρος του δικαιώματος αυτού που δικαιολογούν απολύτως τις επίπονες προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι τώρα αλλά και αυτές που συνεχίζονται για την εδραίωση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής στα πλαίσια κάθε ανθρώπινης μικρότερης ή μεγαλύτερης κοινωνικής ομάδας.

SUMMARY

In the present research it can be observed that there is a distinction of private life between a) personal and b) family life while the right of communication and territorial privacy are separately examined. The above distinction is considered to be an absolutely personal approach of the matter which is based on reliable and remarkable (*as long as possible*) sources. Apart from the meaning of each single right, there is also given emphasis to the constitutional (national & international) foundation and then to the historical retrospection, the extension, the conveyors and the receivers. Therefore, man can ascertain the significance and the big range of this right which completely accuses the laborious efforts that have been made until now as long as those which are continued aiming at the consolidation of private life among every bigger or smaller social group

ΛΗΜΜΑΤΑ

θεμελιώδη δικαιώματα, ιδιωτική ζωή, συνταγματική προστασία, διακρίσεις, άτομο, οικογένεια, ιστορική αναδρομή, φορείς, αποδέκτες, περιορισμοί, διεθνής κατοχύρωση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Biscardi Arnaldo, «*Αρχαίο Ελληνικό Δίκαιο*», Εκδόσεις Παπαδήμας, σελ. 145, 147, 159, 167
2. Αραβαντινού Θ. Βασιλείου, «*Η προστασία των Στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία με τους Η/Υ*», Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 23-31, 35-49
3. Γέροντας Απόστολος, «*Η Προστασία του Πολίτη από την Ηλεκτρονική Επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 2002, σελ. 83-84, 100-103, 249-259
4. Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
5. Δημητρόπουλος Α., «*Συνταγματικά Δικαιώματα*», Γενικό Μέρος
6. Δημητρόπουλος Ανδρέας, «*Η Συνταγματική Προστασία του Ανθρώπου από την Ιδιωτική Εξουσία*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1981-82, σελ. 66-71, 80-83, 94-96
7. Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «*Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος – Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*», Τόμος III, ΗΜ Β'
8. Δρόσος Ζ. Γιάννης, «*Συνταγματικοί Περιορισμοί της Ιδιοκτησίας και Αποζημίωση*», Ν. Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1997
9. Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, «*Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία Ειδικών Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων και οι συνέπειές της*», Εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 23-45, 49-51, 77-82, 118-133, 271-281
10. Κομνηνός Νικόλαος, Χλέπας Παναγιώτης, Δημητρόπουλος Η., «*Ζητήματα Θρησκευτικής Ελευθερίας στο χώρο της Εκπαίδευσης*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1997, σελ. 56-67
11. Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1982, σελ. 26-38, 65-67, 88-95, 155-179
12. Παρασκευαΐδης Κ. Χριστόδουλος, Μητροπολίτης Δημητριάδος, «*Η Μάνεσης Ι. Αριστόβουλος, «Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικές Ελευθερίες Α'»*», Εκδόσεις Σάκκουλας, 1978, σελ. 8, 72-82, 117-118, 153-156, 162-164

13. Μαρίνος Ν. Αναστάσιος, «*Τα βασικά της Θρησκευτικής Ελευθερίας*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 11-15
14. Μαυριάς Γ. Κώστας, «*Ιστορία Πολιτικών Ιδεών*», Εκδόσεις Σάκκουλα 2001, σελ. 21, 22, 24
15. *Συνθήκη Σένγκεν εν Σχέσει με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Θρησκευτική Ελευθερία* (ομιλία προς νομικούς), Αθήναι, 1997, σελ. 20-24
16. Ρούκουνας Εμμανουήλ, «*Διεθνής προστασία Ανθρώπινων Δικαιωμάτων*», εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1995, σελ. 6, 13, 27-28
17. Τσίρης Β. Παναγιώτης, «*Συνταγματική Κατοχύρωση του Δικαιώματος Ασύλου Κατοικίας*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή 1994, σελ. 18-21, 41, 47, 61-64, 65-69, 79, 93-97, 99-103
18. Γιάννης Κιτσάκης, «*Θρησκευτική ελευθερία και ΕΣΔΑ*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2004
19. Αναστάσιος Παπαδόπουλος, «*Όροι προστασίας προσωπικών δεδομένων*», εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1999

20. Διαδίκτυο: www.europa.eu.int & www.greeklaws.gr

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΑΡΘΡΑ

Αλιβιζάτος Ν., «Αντιρρησίες συνειδήσεως και στρατιωτική θητεία», ΝοΒ 1998, 519

Ανθόπουλος Χ., «Το συνταγματικό πρόβλημα στην ελευθερία της συνείδησης», 1992

Βαρελάς Δ., «Η διατάραξη της οικιακής ειρήνης» (αρ. 334 ΠΚ, Νομικό Βήμα 1999, σελ. 832

Καρράς Α., «Το απαραβίαστον της προσωπικής ελευθερίας και η επιτετραμένη προσβολή αυτής». Συμβολή στην ερμηνεία των άρθρων 5 § 3 & 6 του Συντάγματος και των αντιστοιχών δικονομικών διατάξεων, ΕΕΝ 1976, 509

Κομίνης Γ. Β., «Το απόρρητο της τηλεφωνικής επικοινωνίας. Η συνταγματική προστασία και η εφαρμογή της από τον ποινικό νομοθέτη και τα δικαστήρια», ΝοΒ 1995, 505

Κρίππας Γ., «Η ελευθερία του τύπου έναντι του δικαιώματος επί του ιδιωτικού βίου», 1972

Μαυρίας Κ., «Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου», 1982.

Μιχαηλίδης Γ.-Νονάρος, «Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου», ΤοΣ1983

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Βλ.	βλέπε
ΕΣΔΑ	ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου
ν.	νόμος
όπ.παρ.	όπου παραπάνω
πρβλ.	πρόβαλε
Σ.	Σύνταγμα
Σ.τ.Ε	Συμβούλιο της Επικρατείας
Μ.Μ.Ε	Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
αρ.	άρθρο
ΔΣΑΠΔ	διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα
ΠΚ	ποινικός κώδικας